

KENTPO EPETYNWN GIA ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Η ΔΙΕΘΝΙΚΗ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑ – TRAFFICKING¹

ΑΘΗΝΑ 2001

¹ Της Γεωργίας Τσακλάγκανου, L.L.M.

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΙΚΟΝΑ

Τι είναι η διεθνική σωματεμπορία (trafficking);

- Ορισμός διεθνούς δικαίου και οριοθέτηση του trafficking ως παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Εννοούμε τη στρατολόγηση και μεταφορά γυναικών και παιδιών, κυρίως από την μια χώρα στην άλλη, με σκοπό την προώθησή τους στην πορνεία. Η προώθηση και παραμονή των γυναικών και των παιδιών στην πορνεία γίνεται με διάφορες μεθόδους, όπως απαγωγή, απάτη, παραπλάνηση, βιασμός, ξυλοδαρμός, εθισμός στα ναρκωτικά.

Αυτή η σύγχρονη μορφή δουλεμπορίου διενεργείται από τον σωματέμπορο με σκοπό το κέρδος και στηρίζεται-χρηματοδοτείται από τον πελάτη, που, συχνά χωρίς να γνωρίζει την κατάσταση, αποσκοπεί στη σεξουαλική του ευχαρίστηση².

Ο επίσημος ορισμός του trafficking αντλείται διεθνώς από το **Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική και Οικονομική Εκμετάλλευση, Ιδιαίτερα των Γυναικών και των Παιδιών**, που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα (μαζί με το Πρωτόκολλο Ενάντια στη Λαθρεμπορία των Μεταναστών Μέσω Ξηράς, Αέρα και Θάλασσας).

Το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου για την Παράνομη Διακίνηση Προσώπων με σκοπό την σεξουαλική-οικονομική τους εκμετάλλευση αναφέρει:

«α) Με την "Παράνομη Διακίνηση Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική-Οικονομική Εκμετάλλευση" θα εννοείται η στρατολόγηση, η μεταφορά, η μετακίνηση, η εγκατάσταση (στέγαση, μέριμνα για τη συνέχιση της παραμονής) ή η παραλαβή προσώπων, μέσω της απειλής ή της χρήσης βίας ή

άλλων μορφών εξαναγκασμού, της απαγωγής, του δόλου, της εξαπάτησης, της κατάχρησης της δύναμης, της κατάχρησης μιας ευάλωτης ή τρωτής θέσης, της προσφοράς ή της αποδοχής οικονομικού ή άλλου οφέλους για την επίτευξη της σύμφωνης γνώμης ενός προσώπου το οποίο ασκεί έλεγχο ή εξουσία επί άλλου προσώπου για το σκοπό της εκμετάλλευσης. Η εκμετάλλευση θα περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο: την εκμετάλλευση της πορνείας των άλλων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την εξαναγκαστική εργασία ή παροχή υπηρεσιών, τη διαμόρφωση συνθηκών σκλαβιάς ή παρόμοιων με αυτή πρακτικών, τη διαμόρφωση συνθηκών δουλείας (δεσμευτικής παροχής υπηρεσιών) ή τη λήψη σωματικών οργάνων.

β) Η σύμφωνη γνώμη του θύματος της παράνομης διακίνησης στη σκοπούμενη εκμετάλλευση, έτσι όπως η τελευταία διατυπώνεται στην υποπαράγραφο (α) αυτού του άρθρου, δεν θα λαμβάνεται υπ' όψιν, εφόσον για την επίτευξή της έχει χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε από τα μέσα που αναφέρονται στην παραπάνω υποπαράγραφο (α).

γ) Η στρατολόγηση, μεταφορά, μετακίνηση, εγκατάσταση ή παραλαβή ενός παιδιού για το σκοπό της εκμετάλλευσης θα θεωρείται "παράνομη διακίνηση προσώπων" ακόμη κι αν δεν συμπεριλαμβάνει κανένα από τα μέσα που διατυπώνονται στην υποπαράγραφο (α) αυτού του άρθρου.

δ) Ως "παιδί" θα εννοείται κάθε πρόσωπο ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών».³

Τα δύο Πρωτόκολλα της **Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα**, το ένα ενάντια στη Διακίνηση Προσώπων με Σκοπό την Οικονομική-Σεξουαλική τους Εκμετάλλευση και το άλλο ενάντια στη Λαθρεμπορία Μεταναστών, απαγορεύουν διεθνικά εγκλήματα που διαφέρουν ουσιαστικά μεταξύ τους. Η λαθρεμπορία μεταναστών, αφορά το

² Ενημερωτικό φυλλάδιο STOP NOW! Επιμέλεια κείμενου: Judy Boyle και Μαρία Ζάννη, μέλη του STOP NOW. Στοιχεία STOP NOW: Συντονίστρια Προγράμματος, Ντίνα Βαρδαράματου, Διεύθυνση: Βασ. Σοφίας 124B, 115 26 Αθήνα, Τηλ.: 010-77.57.121, Fax: 010-77.51.170, E-mail: kedwinpeace@ath.forthnet.gr

³ Η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση και το Πρωτόκολλο για την Παράνομη Διακίνηση Προσώπων στις 13 Δεκεμβρίου του 2000. Για τα πλήρη κείμενα της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. Ενάντια στο Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα και τα δύο Πρωτόκολλα, απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα: http://www.odccp.org/crime_cicp_convention.html#final <http://www.uncjin.org/Documents/Conventions>

παράνομο πέρασμα συνόρων, που σημαίνει ότι είναι παραβίαση που γίνεται ενάντια στο κράτος. Αντιθέτως, η παράνομη διακίνηση προσώπων με σκοπό την οικονομική-σεξουαλική τους εκμετάλλευση αφορά την παραβίαση των δικαιωμάτων του ατόμου που διακινείται. Για το λόγο αυτό η έννοια «θύμα» χρησιμοποιείται στο Πρωτόκολλο ενάντια στην Διακίνηση Προσώπων με Σκοπό την Οικονομική-Σεξουαλική τους Εκμετάλλευση, ενώ δεν αναφέρεται καθόλου στο Πρωτόκολλο ενάντια στη Λαθρεμπορία Μεταναστών. Συνεπώς, η διακίνηση προσώπων με σκοπό την οικονομική-σεξουαλική τους εκμετάλλευση, όπως αυτή ορίζεται από το άρθρο 3 του σχετικού Πρωτοκόλλου, αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο ως σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ως σύγχρονη μορφή δουλείας.

Το θύμα διεθνικής σωματεμπορίας (trafficking)

Τα θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας υπόκεινται σε πολλαπλές παραβιάσεις των ατομικών τους δικαιωμάτων: αρχικά, σε ψυχολογική, σωματική και σεξουαλική βία, για να υποταγούν στη θέληση του διακινητή. Κρατούνται σε συνθήκες σκλαβιάς και υπόκεινται σε εξαναγκαστική εργασία. Δεν έχουν το δικαίωμα να ελέγχουν το ίδιο τους το σώμα, τους αφαιρούνται τα νόμιμα έγγραφά τους (διαβατήρια, ταυτότητες, κ.τ.λ.), και τους αφαιρούνται και τα χρήματα που κερδίζουν από την εξαναγκαστική εργασία. Οι συνθήκες διαβίωσης των θυμάτων της διεθνικής σωματεμπορίας χαρακτηρίζονται από:

- ☐ Πλημμελής και κακή διατροφή
- ☐ Παρατεταμένη έλλειψη και αταξία ύπνου
- ☐ Προβλήματα υγείας (σωματικής, ψυχικής)
- ☐ Κατάχρηση αλκοόλ ή και ναρκωτικών
- ☐ Βιασμοί, ξυλοδαρμοί και εξευτελισμοί
- ☐ Βασανισμοί νουθεσίας ή παραδειγματισμού,

☐ *ακόμα* και θανατώσεις⁴

Στη διεθνή σωματεμπορία δεν υπάρχει ελεύθερη βούληση. Τα θύματα έχουν υποστεί κάποια μορφή εξαναγκασμού ή εξαπάτησης από τους σωματέμπορους. Είναι μάλιστα δυνατό τα θύματα σε κάποιες στιγμές ή φάσεις να είχαν συναινέσει ή και ενεργήσει αυτοβούλως σχετικά με την μετανάστευση ή την εργασία τους, αλλά να εξαναγκάστηκαν ή να εξαπατήθηκαν μετέπειτα.

Τις περισσότερες φορές τα θύματα διακίνησης και εκμετάλλευσης δεν καταλαβαίνουν ότι είναι θύματα, και βιώνουν έντονα συναισθήματα ντροπής. Έχει βρεθεί ότι η διεθνή σωματεμπορία και τα βασανιστήρια έχουν παρόμοιες επιπτώσεις στα θύματά τους: υποφέρουν από ψυχολογικά προβλήματα όπως μετα-τραυματική διαταραχή με συμπτώματα άγχους (stress), σοβαρές μορφές κατάθλιψης, ανυπαρξία αυτοεκτίμησης, κατακερματισμός του εγώ, ανασφάλεια, μόνιμο αίσθημα φόβου, ανησυχία και φοβίες, και δυσκολία ανάκλησης και έκφρασης της εμπειρίας του βιασμού⁵.

Μολονότι θύματα σωματεμπορίας είναι δυνατόν να είναι οι πάντες, άνδρες, γυναίκες, κορίτσια και αγόρια, η πλειοψηφία των θυμάτων είναι γυναίκες και κορίτσια. Συνεπώς, η διάσταση του φύλου είναι έντονη στο έγκλημα της διεθνούς σωματεμπορίας. Κατά το πλείστον, τα δικαιώματα που παραβιάζονται είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών, που περιλαμβάνουν παραβίαση αναπαραγωγικών δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα κάθε γυναίκας να διατηρεί τον έλεγχο του σώματός της, και να αποφασίζει ελεύθερα για θέματα που αφορούν τη σεξουαλικότητά της και την αναπαραγωγική της υγεία, χωρίς εξαναγκασμό, διάκριση ή βία.

Εξάλλου, η διεθνή σωματεμπορία έχει χαρακτηριστεί ως μορφή βίας κατά των γυναικών από το 1995, στη Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου, κατά τη 4^η Συνδιάσκεψη του Ο.Η.Ε. για τη Γυναίκα.

⁴ Ενημερωτικό φυλλάδιο STOP NOW! Επιμέλεια κείμενου: Judy Boyle και Μαρία Ζάννη, μέλη του STOP NOW. Στοιχεία STOP NOW: Συντονίστρια Προγράμματος, Ντίνα Βαρδαράματου, Διεύθυνση: Βασ. Σοφίας 124B, 115 26 Αθήνα, Τηλ.: 010-77.57.121, Fax: 010-77.51.170, E-mail: kedewinpeace@ath.forthnet.gr

Καθώς λοιπόν τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας και ο διεθνοσωματέμπορος παραβιάζουν τα δικαιώματα του θύματος, παραβιάζουν πλήθος εσωτερικών και διεθνών νόμων. Το ίδιο κάνει όμως και κάθε κράτος που αποτυγχάνει να προστατεύσει ένα θύμα διεθνικής σωματεμπορίας, με αποτέλεσμα το άτομο που έπεσε θύμα διεθνικής σωματεμπορίας να θυματοποιείται δύο φορές, μια από τα δίκτυα σωματεμπορίας, και μία από το κράτος.

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα κράτη δεν έχουν μόνο υποχρέωση να μην παραβιάζουν τα ίδια τα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών τους, αλλά επιπλέον έχουν υποχρέωση να λαμβάνουν θετικά μέτρα για την απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από όλα τα άτομα. Τούτο σημαίνει ότι ένα κράτος πρέπει να μεριμνά για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θεσπίζοντας νόμους και υιοθετώντας σχετικά διοικητικά μέτρα και πολιτικές για την πρόληψη παραβιάσεων, να προλαμβάνει παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να εξετάζει τυχόν υποθέσεις παραβιάσεων και να διώκει τους δράστες, και να παρέχει ένδικο μέσα και αποζημίωση στα θύματα. Συγκεκριμένα για τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που επέρχονται με τη διεθνική σωματεμπορία, ένα κράτος έχει υποχρέωση όχι μόνο για την καταστολή και πρόληψη του εγκλήματος, αλλά κυρίως, έχει την ευθύνη της προστασίας των ατόμων για να μη γίνουν θύματά της, και των θυμάτων της μετέπειτα. Στην πραγματικότητα όμως, τα περισσότερα κράτη, λόγω της μη συμμορφώσεώς τους με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θυματοποιούν περαιτέρω τα θύματα διεθνικής σωματεμπορίας, φυλακίζοντας, τιμωρώντας και απελαύνοντάς τα. Είναι επίσης πολύ συχνό το φαινόμενο η αστυνομία, αστική ή συνοριακή, να παίζει ενεργό ρόλο στα δίκτυα σωματεμπορίας, διευκολύνοντας την παράνομη διακίνηση των θυμάτων με αντάλλαγμα από τους διεθνοσωματεμπόρους είτε αμοιβή είτε δωρεάν σεξουαλική χρήση των θυμάτων.

⁵ "Trafficking in Human Beings: The Slavery that Surrounds Us", Ann Jordan, Director, Initiative Against Trafficking in Persons, International Human Rights Law Group, <http://www.hrlg.org>

Ποιες είναι οι διαστάσεις της διεθνικής σωματεμπορίας παγκοσμίως;

Σε παγκόσμιο επίπεδο εκτιμάται ότι 700.000 με 2.000.000 γυναίκες και παιδιά το χρόνο πέφτουν θύματα οργανωμένων δικτύων εμπορίας ανθρώπων⁶.

Στην νοτιοανατολική Ασία εκτιμάται ότι περίπου 1.000.000 παιδιά προωθούνται στην πορνεία κάθε χρόνο.

Στις Η.Π.Α., κάθε χρόνο διακινούνται, με σκοπό την πορνεία, περίπου στις 50.000 γυναίκες και παιδιά.

Στην Ευρώπη, 500.000 γυναίκες διακινούνται κάθε χρόνο με σκοπό την πορνεία, από την Ανατολική Ευρώπη σε διάφορα μέρη του κόσμου⁷.

Στοιχεία για τις διαστάσεις της διεθνικής σωματεμπορίας στην Αφρική είναι λιγότερο διαθέσιμα, λόγω έλλειψης ερευνών στην συγκεκριμένη περιοχή. Αναφέρεται ότι γυναίκες της Μαυριτανίας διακινούνται εσωτερικώς, ανάμεσα στις διάφορες φυλές. Υπολογίζεται επίσης ότι παραπάνω από 25.000 Κενυάτες, θύματα διεθνικής σωματεμπορίας, ζουν σε συνθήκες σκλαβιάς σε χώρες της Μέσης Ανατολής. Τέλος, το ανθρώπινο δουλεμπόριο, ιδίως σε γυναίκες και παιδιά, ανθεί στο νότιο Σουδάν με την ανοχή της κυβέρνησης⁸.

Η πορεία της διεθνικής σωματεμπορίας είναι όμοια με την διεθνή μεταναστευτική πορεία: η κίνηση παραδοσιακά ήταν από τον Νότο προς τον Βορρά. Σύγχρονες τάσεις ωστόσο δείχνουν ότι διεθνική σωματεμπορία διενεργείται και εντός συγκεκριμένων γεωγραφικών περιφερειών. Όπως και με τη μετανάστευση, οι χώρες προέλευσης, διαμετακόμισης, και προορισμού των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας αλλάζουν συνεχώς λόγω της οικονομικής και πολιτικής αστάθειας παγκοσμίως.

⁶ U.S. Department of State, Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000: Trafficking in Persons Report (2001), p.1., <http://usinfo.state.gov/topical/global/traffic/>

⁷ Ενημερωτικό φυλλάδιο του STOP NOW!

⁸ Έκθεση της Ειδικής Εισηγήτριας του Ο.Η.Ε. για τη βία κατά των γυναικών, Φεβρουάριος 2000, σχετικά με τη διεθνική σωματεμπορία, σελ. 25.

[http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.CN.4.2000.68.En?Opendocument](http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.CN.4.2000.68.En?Opendocument)

Η Ειδική Εισηγήτρια των Η.Ε. για τη βία κατά των γυναικών, Radica Coomaraswamy, στην Έκθεσή της σχετικά με τη διεθνή σωματεμπορία του 2000, αναφέρει ενδεικτικά χώρες προέλευσης και προορισμού θυμάτων σωματεμπορίας, τονίζοντας ότι η λίστα δεν είναι εξαντλητική⁹.

Χώρες προέλευσης: Αφγανιστάν, Αλβανία, Βιετνάμ, Βουλγαρία, Ινδία, Καμπότζη, Κίνα, Κολομβία, Κόσοβο, Κροατία, Λάτβια, Λευκορωσία, Λιθουανία, Μεξικό, Μπαγκλαντές, Μυανμάρ, Νεπάλ, Ουγγαρία, Ουκρανία, Πακιστάν, Πολωνία, Ρωσία, Ρουμανία, Σλοβακία, Ταϊλάνδη.

Χώρες προορισμού: Αγγλία, Αυστρία, Αυστραλία, Βέλγιο, Καναδάς, Γερμανία, Γιουγκοσλαβία, Ελβετία, Ελλάδα, Η.Π.Α., Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ιαπωνία, Ινδία, Ισπανία, Ισραήλ, Ιταλία, Κίνα, Κύπρος, Μαλαισία, Ολλανδία, Πακιστάν, Πολωνία, Σαουδική Αραβία, Ταϊβάν, Ταϊλάνδη, Τουρκία.

Ποιες είναι οι αιτίες της διεθνούς σωματεμπορίας;

- Η έλλειψη δικαιωμάτων και ελευθεριών για τις γυναίκες – διάκριση και βία κατά των γυναικών.
- Η έλλειψη υποδομών που να εξασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες εργασίας στις γυναίκες, οι οποίες κατά συνέπεια πλήττονται περισσότερο από την ανεργία, τη φτώχεια, την οικονομική κατάσταση της χώρας, την οικογενειακή κατάσταση – πολλές από αυτές ή έχουν χάσει το σύντροφο ή/ και τα παιδιά τους ή είναι ορφανές, την πολιτική κατάσταση της χώρας (εμφύλιος, βομβαρδισμοί, εισβολές από άλλες χώρες), την έλλειψη προσδοκιών, την προσφυγιά, κ.ά.

Η έλλειψη δικαιωμάτων των γυναικών θεωρείται ο πρώτος αιτιογενής παράγοντας και της γυναικείας μετανάστευσης και της διεθνούς σωματεμπορίας. Οι κυβερνήσεις που αποτυγχάνουν να προστατεύσουν και να

⁹ Έκθεση της Ειδικής Εισηγήτριας του Ο.Η.Ε. για τη βία κατά των γυναικών, Φεβρουάριος 2000, σχετικά με τη διεθνή σωματεμπορία
[http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.CN.4.2000.68.En?Opendocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.CN.4.2000.68.En?Opendocument)

προωθήσουν δικαιώματα για τις γυναίκες, είτε αυτά είναι ατομικά ή πολιτικά, είτε είναι οικονομικά και κοινωνικά, αποδυναμώνουν τις γυναίκες καθιστώντας τις ευάλωτες προς τα δίκτυα σωματεμπορίας, ή τις ωθούν προς την μετανάστευση, και δεδομένης της αποδυνάμωσής τους, πέφτουν θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας.

Η αποτυχία του κράτους να εγγυηθεί δικαιώματα γυναικών οδηγεί στην σεξουαλική και οικονομική εκμετάλλευση της γυναίκας στο σπίτι και στην κοινωνία, καθώς και μέσα στις τοπικές, εθνικές και διεθνείς οικονομίες.

Η έλλειψη δικαιωμάτων και ελευθεριών για τις γυναίκες οξύνεται από εξωτερικούς παράγοντες όπως είναι το ολοένα αυξανόμενο χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών χωρών, και εντός των χωρών αυτών, μεταξύ πλουσίων και φτωχών ανθρώπων. Οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές ανισότητες που υπάρχουν ανάμεσα στις αστικές και μη-αστικές περιοχές, στην πλειοψηφία και τη μειοψηφία, στους ανεπτυγμένους και τους αναπτυσσόμενους, οδηγούν σε εσωτερικές και διεθνείς πολιτικές αστάθειες και βίαιες αναταραχές, όπως τα γεγονότα στην Αλβανία το 1997 και στην Ινδονησία το 1998, κατά τη διάρκεια των οποίων οι γυναικείοι πληθυσμοί ήταν στο στόχαστρο συγκεκριμένων μορφών φυλετικής βίας, όπως συστηματικοί και μαζικοί βιασμοί.

Οι περισσότερες χώρες προέλευσης θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας, έχουν υποστεί σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές μεταπτώσεις. Η ανεργία, ο πληθωρισμός, τα μικρά εισοδήματα, και η φτώχεια αυξήθηκαν. Ως συνέπεια των ένοπλων συγκρούσεων, της οικονομικής ύφεσης, και της έλλειψης ισχυρού κράτους δικαίου οι συνθήκες διαβίωσης χειροτερεύουν, επιτρέποντας την ανάπτυξη παραοικονομιών. Η παράνομη διακίνηση αγαθών, όπλων και ανθρώπων, η διαφθορά των κρατικών υπαλλήλων, οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, η αποδοχή παράνομων εισοδημάτων ως μέσον επιβίωσης, καθώς και η ανέλεγκτη μετανάστευση, είναι φαινόμενα που αποτελούν τον νέο κανόνα σε πολλές από τις χώρες προέλευσης. Η νέα κατάσταση έχει ιδιαίτερο αντίκτυπο στις γυναίκες, καθώς οι εμπόλεμες

συγκρούσεις και η οικονομική μετάβαση αποδυναμώνουν ακόμα περισσότερο τη θέση της γυναίκας στην αγορά εργασίας. Στη δεδομένη κατάσταση, οι γυναίκες προσλαμβάνονται τελευταίες και απολύονται πρώτες. Η αποτυχία των υπάρχοντων οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών υποδομών να παράσχουν ίσες και δίκαιες ευκαιρίες στις γυναίκες για εργασία, οι διακρίσεις κατά των γυναικών στην αγορά εργασίας, η αυξανόμενη ανεργία γυναικών, οι χαμηλότεροι μισθοί για τις γυναίκες, η έλλειψη εκπαιδευτικών ευκαιριών, είναι παράγοντες που συνεισφέρουν στην υπεραντιπροσώπευση του γυναικείου φύλου στους αριθμούς των φτωχών παγκοσμίως. Η φτώχεια παίρνει γυναικείο πρόσωπο, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η γυναικεία μετανάστευση. Η μετακίνηση γυναικείων πληθυσμών προς αναζήτηση βιώσιμων οικονομικών προοπτικών γίνεται αντικείμενο προς εκμετάλλευση, και η εκμετάλλευση διευκολύνεται από την υποδεέστερη θέση της γυναίκας στο παγκόσμιο οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό σύστημα.

Ένας άλλος παράγοντας είναι η αλλαγή των παραδοσιακών μορφών οικογένειας, με ολοένα και περισσότερες γυναίκες να αναλαμβάνουν την ευθύνη των παιδιών τους μόνες τους, ή να αναλαμβάνουν την ευθύνη διατροφής ολόκληρης της οικογένειας. Έτσι, η αντίφαση ανάμεσα στη φτώχεια των γυναικών και την ευθύνη τους για διατροφή της οικογένειάς τους, σε συνδυασμό με τη βία κατά των γυναικών και την απουσία τους από θέσεις δημόσιας ισχύος, ενθαρρύνουν τη μετανάστευση, με απώτερο όνειρο πρόσβαση στη Δύση. Οι πληροφορίες ωστόσο για τη Δύση στις οποίες έχουν πρόσβαση αυτοί οι γυναικείοι πληθυσμοί, είναι των περιοδικών μόδας και του κινηματογράφου. Έτσι, η Δύση φαντάζει ως το μέρος όπου μία γυναίκα μπορεί να βρει οικονομικές δυνατότητες και προσωπική επιτυχία. Χωρίς καμία πληροφόρηση για τις σκληρές μεταναστευτικές πολιτικές, πολλές νεαρές ιδίως γυναίκες παρασέρνονται στην παράνομη μετανάστευση με την ελπίδα ενός καλύτερου μέλλοντος.

Το Παγκόσμιο Δίκτυο Επιβίωσης έχει εντοπίσει τέσσερις τύπους καταστάσεων που συνεπάγονται την εμπλοκή γυναικών και κοριτσιών στη βιομηχανία του σεξ, και η Ειδική Εισηγήτρια του Ο.Η.Ε. για τη βία κατά των γυναικών

υποστηρίζει ότι αυτές οι τυπολογίες μπορούν να εφαρμοστούν και σε άλλες μορφές εργασίας για τις οποίες οι γυναίκες μεταναστεύουν ή διακινούνται παράνομα.

- Η πρώτη ομάδα αφορά γυναίκες οι οποίες εξαναγκάστηκαν ολοκληρωτικά. Οι γυναίκες αυτές δεν είχαν καμιά ιδέα για το πού πήγαιναν ή για τη φύση της εργασίας που θα έκαναν. Πολλές είναι θύματα απαγωγής.
- Η δεύτερη ομάδα αποτελείται από γυναίκες οι οποίες αρχικά είχαν κάποια ιδέα για τη φύση της εργασίας την οποία θα έκαναν, στη συνέχεια όμως εξαναγκάζονται να δουλέψουν είτε σε εργασία είτε σε συνθήκες εργασίας για τις οποίες δεν είχαν συμφωνήσει προηγουμένως και για τις οποίες τώρα δεν έχουν περιθώρια επιλογής. Οι γυναίκες αυτές δεν έχουν ελευθερία κίνησης αλλά ούτε και δυνατότητα να αλλάξουν την κατάστασή τους, καθώς είναι υπό καταναγκαστικό χρέος (ο σωματέμπορος τους δηλώνει ότι τις κρατάει δέσμιες μέχρι να του ξεπληρώσουν το χρέος μεταφοράς τους, το οποίο συνήθως είναι υπέρογκο), και τους έχουν αφαιρεθεί τα νόμιμα έγγραφά τους.
- Η τρίτη ομάδα αφορά γυναίκες οι οποίες γνωρίζουν τη φύση εργασίας που πρόκειται να κάνουν, και μολονότι δεν την επιθυμούν, δεν βλέπουν άλλη βιώσιμη οικονομικά εναλλακτική λύση. Έτσι, εμπιστεύονται τον διακινητή, ο οποίος εκμεταλλεύεται την οικονομικά και νομικά ευάλωτη θέση των γυναικών αυτών προς δικό του οικονομικό όφελος. Συνήθως και αυτές οι γυναίκες κρατούνται σε συνθήκες καταναγκαστικού χρέους.
- Η τέταρτη ομάδα απαρτίζεται από γυναίκες οι οποίες έχουν πλήρη γνώση της εργασίας που πρόκειται να κάνουν, δεν έχουν καμία αντίρρηση να την κάνουν, έχουν τον έλεγχο των χρημάτων που κερδίζουν και έχουν ελευθερία κινήσεως. Αυτή είναι η μόνη από τις παραπάνω καταστάσεις κατά την οποία οι γυναίκες δεν μπορούν να καταταγούν στην κατηγορία θύματα διεθνικής σωματεμπορίας.

Ποια η σχέση της διεθνικής σωματεμπορίας και της μετανάστευσης;

- Η μετανάστευση και η μετακίνηση γυναικείων πληθυσμών, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες των κυβερνήσεων για καταστολή της μετανάστευσης και μετακίνησης με πολιτικές απαγόρευσης, τοποθετούν τις γυναίκες σε καταστάσεις που είτε παραμένουν απροστάτευτες είτε μερικώς προστατευμένες από το νόμο. Αυτήν την πραγματικότητα εκμεταλλεύονται οι διεθνο-σωματέμποροι.
- Το στοιχείο που ξεχωρίζει τη διεθνή σωματεμπορία από άλλες μορφές μετανάστευσης είναι ο καταναγκασμός και/ή εξαπάτηση.
- Υπάρχει αιτιατή σχέση μεταξύ πολιτικών και νόμων για τη μετανάστευση και της διεθνικής σωματεμπορίας.

Οι γενεσιουργές αιτίες της μετανάστευσης γυναικών και της διεθνικής σωματεμπορίας είναι κατά ένα μεγάλο μέρος κοινές. Η σχέση είναι εμφανής: από τη μία η επιθυμία για μετανάστευση και οι οικονομικές και πρακτικές δυσκολίες για την έκδοση νόμιμης βίζας, και από την άλλη η ανάγκη για βοήθεια και η μετέπειτα εξάρτηση από τους μεσάζοντες στη διαδικασία μετανάστευσης, που συχνά αποδεικνύονται διακινητές ή δουλέμποροι. Αυτοί οι παράγοντες βέβαια αφορούν τόσο τη λαθρομετανάστευση όσο και τη διεθνή σωματεμπορία. Η λαθρομετανάστευση εμφανίζεται όταν υπάρχουν περιορισμοί στη νόμιμη οικονομική μετανάστευση. Όταν μια γυναίκα λοιπόν αποφασίζει να μεταναστεύσει λαθραία, εκτίθεται στα δίκτυα εξαπάτησης και καταναγκασμού της διεθνικής σωματεμπορίας.

Το να πέσει μια γυναίκα θύμα διεθνικής σωματεμπορίας κατά την προσπάθειά της να μεταναστεύσει, εξαρτάται από πλήθος παραγόντων. Ανάμεσα σε άλλους, είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων για την εξασφάλιση ασφαλούς, έστω και λαθραίας, μεθόδου μετακίνησης – δηλαδή έλλειψη δυνατότητας αγοράς διαβατηρίων, βίζας και εισιτηρίου, η έλλειψη επαφών και στήριξης στο εξωτερικό, εξωπραγματικές ελπίδες και λάθος πληροφόρηση για τις ευκαιρίες εργασίας στο εξωτερικό. Αυτοί οι παράγοντες συνήθως συνδυάζονται με το

χαμηλό μορφωτικό επίπεδο της γυναίκας, και με την ευκολία της να εμπιστευτεί και να εξαρτηθεί από τρίτους μεσάζοντες, οι οποίοι υπόσχονται να κανονίσουν ασφαλή μετακίνηση και καλή δουλειά στην χώρα προορισμού, με αντάλλαγμα ποσοστό από τους μελλοντικούς μισθούς της.

Υπάρχουν και περιπτώσεις καταναγκαστικής μετανάστευσης, όπου το κορίτσι ή η γυναίκα παραδίδεται στον διακινητή/σωματέμπορο από την οικογένειά της, ούτως ώστε να δουλέψει στο εξωτερικό για να ξεπληρώσει το χρέος της οικογένειάς της, ή και περιπτώσεις όπου το θύμα απαγάγεται από τον διακινητή/σωματέμπορο.

Ποια η σχέση διεθνικής σωματεμπορίας και πορνείας;

Η μεταναστευτική πορνεία συχνά ταυτίζεται με τη διεθνική σωματεμπορία. Αυτό συμβαίνει γιατί κατά κανόνα, η μεταναστευτική πορνεία απαγορεύεται από τις περισσότερες χώρες, με αποτέλεσμα γυναίκες που μεταναστεύουν προκειμένου να εργαστούν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στη βιομηχανία του σεξ, αναγκάζονται να παραμένουν σε καθεστώς παρανομίας, που τις καθιστά επιρρεπείς στη βία, την εκμετάλλευση και ευάλωτες στον έλεγχο και την εξάρτηση από τα δίκτυα διεθνο-σωματεμπόρων.

Πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, απαγορεύουν την είσοδο σε άτομα που θέλουν να εργαστούν στην πορνεία και υποβάλουν αυτά τα άτομα σε ποινική δίωξη και απέλαση αν τυχόν συλληφθούν. Μερικές χώρες προβλέπουν ειδική βίζα «καλλιτέχνης» για άτομα που μεταναστεύουν για να εργαστούν γενικότερα στη βιομηχανία του σεξ (στριπτιζ, χορεύτρια, κ.τ.λ.), προσδίδοντας έτσι μια φαινομενική κάλυψη νομιμότητας στη μεταναστευτική πορνεία. Άλλες χώρες, τέλος, όπως η Ολλανδία, παρέχουν ανοιχτά άδειες εργασίας και παραμονής σε αλλοδαπές «εργάτριες του σεξ». Μάλιστα, σύμφωνα με απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (Ιούλιος 1997), η πορνεία πλέον αναγνωρίζεται ως «οικονομική δραστηριότητα». Η υπόθεση αφορούσε την ακύρωση απόφασης του γραφείου μετανάστευσης του

Ολλανδικού Υπουργείου Δικαιοσύνης, που απαγόρευσε σε Τσέχα υπήκοο να παραμείνει στην Ολλανδία με σκοπό να εργαστεί ως πόρνη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συμφωνίες με την Τσεχία, τη Σλοβακία και την Πολωνία, που δίνουν στους υπηκόους αυτών των χωρών το δικαίωμα της αυτόνομης εργασίας στην Ολλανδία. Το Ολλανδικό Υπουργείο θεώρησε ότι η πορνεία δεν είναι εργασία με αυτήν την έννοια, και η Τσέχα κατέφυγε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εναντίον της Ολλανδίας. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ξεκαθάρισε ότι η πορνεία είναι νόμιμη μορφή εργασίας, και ότι αν υπήκοοι από τις προαναφερθείσες χώρες μπορούν να αποδείξουν ότι έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν αυτόνομα ως σεξουαλικές εργάτριες (δηλαδή να μην προσληφθούν ως πόρνες από κάποιον), τότε το Ολλανδικό κράτος είναι υποχρεωμένο να τους χορηγήσει άδειες εργασίας και παραμονής. Με άλλα λόγια, αναγνωρίστηκε η νομιμοποίηση της μεταναστευτικής πορνείας (βλ. **European Court of Justice**. Judgment of the Court of 20 November 2001, *Aldona Malgorzata Jany and Others v Staatssecretaris van Justitie*. Case C-268/99, http://www.mrgraaf.nl/2_ef.htm, <http://europa.eu.int/>)

Υπάρχει πολύ συζήτηση γύρω από το θέμα για το αν η πορνεία και η διεθνική σωματεμπορία είναι αλληλένδετες και έτσι καταπολεμώντας τη διεθνική σωματεμπορία είναι αναπόφευκτος και ο αγώνας ενάντια στην πορνεία. Διεθνώς πάντως γίνεται προσπάθεια να αποκλειστεί η συζήτηση περί πορνείας από τις συζητήσεις για τη διεθνική σωματεμπορία, διότι τα συμφέροντα πολλές φορές είναι συγκρουόμενα. Για παράδειγμα, μέσα στην ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση, δύο κράτη-μέλη έχουν ριζικά αντίθετες στάσεις απέναντι στο θέμα της πορνείας: η Σουηδία απαγορεύει την πορνεία ως ανεπιθύμητο κοινωνικό φαινόμενο και διώκει ποινικά τον πελάτη και όχι την πόρνη, μιας και ο αγοραστής των σεξουαλικών υπηρεσιών θεωρείται ότι βρίσκεται σε θέση ισχύος στην δεδομένη συνδιαλλαγή και ως εκ τούτου περισσότερο υπεύθυνος. Η Σουηδική στάση απέναντι στην πορνεία αντιμετωπίζει τη γυναίκα ως θύμα εκμετάλλευσης και κακοποίησης, κι όχι ως εγκληματία που πρέπει να τιμωρηθεί για την εμπλοκή της στην πορνεία.

Αντιθέτως η Ολλανδία, όπως προαναφέρθηκε, αναγνωρίζει την πορνεία ως νόμιμη εργασία και παρέχει άδειες εργασίας και παραμονής σε οικονομικούς μετανάστες που επιθυμούν να εισέλθουν στη χώρα για να εργαστούν στην εγχώρια ανθηρή βιομηχανία του σεξ.

Στην πλειοψηφία των χωρών της Ευρώπης τουλάχιστον, η διεθνική σωματεμπορία αντιμετωπίζεται ως λαθρομετανάστευση με σκοπό την πορνεία, και όχι ως σύγχρονο δουλεμπόριο και σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που στην πραγματικότητα είναι. Εξάλλου, η αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας ως λαθρομετανάστευση με σκοπό την πορνεία επιτρέπει στα κράτη να βλέπουν το θέμα από την σκοπιά της εθνικής ασφάλειας και να υιοθετούν αυστηρότερες μεταναστευτικές πολιτικές. Ενώ η αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας ως πρόβλημα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα ανάγκαζε τα κράτη να αναλάβουν τις ευθύνες τους υπό το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να παράσχουν ουσιαστική αρωγή και αποζημίωση στα θύματα.

Για το πρόβλημα της περιθωριοποίησης των ατόμων που εμπλέκονται στην πορνεία, υπάρχει μια ενδιαφέρουσα έκθεση από μη-κυβερνητικούς ερευνητές, με τίτλο: «ο επαναπροσδιορισμός της πορνείας ως σεξουαλική εργασία», <http://www.walnet.org/csis/papers/redefining.html#1>. Υποστηρίζεται η κατάταξη της προσφοράς σεξουαλικών υπηρεσιών μετ' αμοιβής στην κατηγορία νόμιμης εργασίας, ούτως ώστε να καλύπτονται τα άτομα που απασχολούνται σε αυτήν από βασικά ανθρώπινα και εργατικά δικαιώματα, όπως όλοι οι εργάτες. Επίσης, ο παγκόσμιος καταστατικός χάρτης για τα δικαιώματα των πορνών, της Διεθνούς Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Πορνών, είναι διαθέσιμος στην ιστοσελίδα: http://www.walnet.org/csis/groups/icpr_charter.html.

Για επιχειρήματα ενάντια στην πορνεία και τον χαρακτηρισμό της ως σοβαρή παραβίαση της ανθρωπίνης ακεραιότητας και αξιοπρέπειας, καθώς και άλλες ενδιαφέρουσες ερευνητικές εκθέσεις, βλέπε: <http://www.prostitutionresearch.com/>

Η σχέση διεθνικής σωματεμπορίας και δημόσιας αναπαραγωγικής υγείας

Η διακίνηση προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση είναι άμεσα συνδεδεμένη με την εξάπλωση του HIV/AIDS και των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων. Οι συνθήκες σκλαβιάς που επικρατούν δεν επιτρέπουν την πρόληψη από μεριάς των θυμάτων για την αναπαραγωγική τους υγεία, καθώς δεν είναι σε θέση να απαιτήσουν ασφαλή σεξουαλική επαφή. Υπάρχουν μαρτυρίες θυμάτων για συνέχιση της καταναγκαστικής εκπόρνευσής τους παρά τα εμφανή προβλήματα στην αναπαραγωγική τους υγεία. Τα θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας σχεδόν ποτέ δεν έχουν πρόσβαση σε ιατρική βοήθεια, και συχνά υποβάλλονται σε αναγκαστικές εκτρώσεις υπό παράνομες και επικίνδυνες συνθήκες. Υπάρχουν μαρτυρίες για πελάτες οι οποίοι πληρώνουν κάτι παραπάνω στον σωματέμπορο για να μην χρησιμοποιήσουν προφυλακτικό. Είναι πολύ πιθανό οι πελάτες αυτοί να έχουν οικογένειες στις οποίες στη συνέχεια θα μεταφέρουν τα νοσήματά τους. Δεν υπάρχουν όμως συγκεκριμένα στοιχεία για τον αριθμό των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας που έχουν HIV/AIDS ή τον αριθμό που είναι σε κίνδυνο να μολυνθεί από τη νόσο.

Το TAMPER είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα που στοχεύει να αναπτύξει την ενδυνάμωση και την αυτό-εκτίμηση σε άτομα που μεταναστεύουν με σκοπό την πορνεία, παρατηρώντας τη δυναμική του συγκεκριμένου είδους μετανάστευσης. Επίσης εκπαιδεύει κοινωνικούς και ιατρικούς θεσμούς στην αντιμετώπιση των αναγκών των εκπορνευόμενων μεταναστών. Το πρόγραμμα σε εθνικό επίπεδο λειτουργεί με δύο επαγγελματίες, εκπαιδευμένους από το TAMPER: τον πολιτιστικό μεσάζοντα, κάποιον δηλαδή από την κοινότητα μεταναστών που λειτουργεί ως σύνδεσμος ανάμεσα στα μέλη της κοινότητας και τους δημόσιους κοινωνικούς και ιατρικούς φορείς, και την συνάδελφο-εκπαιδύτρια, κάποια εργαζόμενη στον χώρο των σεξουαλικών υπηρεσιών που εκπαιδεύεται για να εξαπλώνει την πληροφόρηση σχετικά με θέματα

αναπαραγωγικής υγείας και να ενισχύει την ενδυνάμωση των συναδέλφων της.

Σχετικά με την αναπαραγωγική υγεία, το HIV/AIDS και τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, το TAMPEP υποστηρίζει ότι η έλλειψη πρόσβασης των μεταναστών που εργάζονται στην πορνεία στους φορείς δημόσιας υγείας, εμποδίζει την πρόσβαση σε πληροφόρηση για θέματα αναπαραγωγικής υγείας, πρόληψης νοσημάτων και θεραπείας. Εξάλλου, οι περισσότεροι φορείς κοινωνικής πρόνοιας και υγείας είναι απροετοίμαστοι να δεχτούν μετανάστες εργαζόμενους στην πορνεία. Για περισσότερες πληροφορίες, απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα <http://www.xs4all.nl/~mrgraaf/tampepeframe.htm>.

Υπεύθυνη οργάνωση για το πρόγραμμα TAMPEP στην Ελλάδα είναι η ACT UP¹⁰.

Διεθνική σωματεμπορία παιδιών

Μεταξύ 5.000 και 7.000 κοριτσιών από το Νεπάλ διακινούνται κάθε χρόνο προς την Ινδία. Τα περισσότερα από αυτά τα κορίτσια καταλήγουν ως πόρνες σε οίκους ανοχής στη Βομβάη και το Νέο Δελχί. Υπολογίζεται ότι περίπου 200.000 γυναίκες από το Νεπάλ, οι περισσότερες κορίτσια κάτω των 18 ετών, εργάζονται σε πόλεις της Ινδίας.

Περίπου 10.000 γυναίκες και κορίτσια από γειτονικές χώρες έχουν εισαχθεί για εργασία στη σεξουαλική βιομηχανία της Ταϋλάνδης. Η πρόσφατη πολιτική της κυβέρνησης της Ταϋλάνδης για καταπολέμηση του εμπορίου παιδιών είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της διακίνησης κοριτσιών από τη βόρεια Ταϋλάνδη και την αύξηση της εισαγωγής κοριτσιών από το Μιανμάρ, τη νότια Κίνα, το Λάος και τη Καμπότζη.

¹⁰ Στοιχεία επικοινωνίας: ACT UP, Πλατεία Αγ. Θεοδώρων 3, Αθήνα 11654, τηλέφωνο/φαξ: 010. 3224472, e-mail: tatiana@hellasnet.gr

Το γραφείο Δημόσιας Ασφάλειας της Κίνας κατέγραψε 6.000 υποθέσεις εμπορίας παιδιών το 1997, με σταθερή αύξηση στην εμπορία κοριτσιών ηλικίας 14 και 15 ετών.

Η UNICEF υπολογίζει ότι περίπου 1.000 με 1.500 βρέφη και παιδιά από τη Γουατεμάλα εμπορεύονται από τα δίκτυα σωματεμπορίας κάθε χρόνο για υιοθεσία από ζευγάρια στη βόρεια Αμερική και την Ευρώπη.

Κορίτσια 13 ετών (κυρίως από την Ασία και την Ευρώπη) διακινούνται ως “νύφες δια αλληλογραφίας”. Κατά πλειοψηφία, τα κορίτσια αυτά είναι αδύναμα, απομονωμένα, και με μεγάλες πιθανότητες να υποστούν βία.

Μεγάλοι αριθμοί παιδιών διακινούνται στη Δυτική και Κεντρική Αφρική, κυρίως για οικιακή εργασία αλλά και για σεξουαλική εκμετάλλευση, για εργασία σε μαγαζιά, αγροκτήματα, και ως κλεφτρόνια. Σχεδόν το 90% αυτών των παιδιών είναι κορίτσια.

Παιδιά από το Τογκό, το Μαλί, τη Μπουρκίνα Φάσο και τη Γκάνα διακινούνται προς τη Νιγηρία, την Ακτή Ελεφαντοστού, το Καμερούν και τη Γκαμπόν. Παιδιά διακινούνται προς και από το Μπενίν και τη Νιγηρία. Μερικά από αυτά τα παιδιά διακινούνται μέχρι τη Μέση Ανατολή και την Ευρώπη.¹¹

Περίπου 1.000.000 παιδιά (κυρίως κορίτσια) εισέρχονται στη πολύ-εκατομμυριούχα εμπορική βιομηχανία του σεξ κάθε χρόνο. Τα παιδιά αυτά συχνά παραπλανούνται με υποσχέσεις για εκπαιδευτικές ευκαιρίες ή για «μια καλή δουλειά». Τα κορίτσια φαίνεται ότι εξαναγκάζονται στην πορνεία σε ολοένα μικρότερες ηλικίες, εν μέρει λόγω της λανθασμένης αντίληψης ότι όσο μικρότερο είναι το κορίτσι τόσο λιγότερες είναι οι πιθανότητες να είναι μολυσμένο με HIV/AIDS.

Παιδιά διακινούνται με σκοπό την πορνεία, την πορνογραφία, και άλλες μορφές μη-ανεκτής παιδικής εργασίας. Τα παιδιά αυτά είναι πρόσφυγες,

¹¹ UNICEF statistics, <http://www.unicef.org/programme/cprotection/focus/trafficking/stats.htm>

ορφανά, εγκαταλελειμμένα, παιδιά που ήδη εργάζονται ως υπηρετικό προσωπικό σε σπίτια, ή παιδιά από περιοχές με ένοπλες συγκρούσεις¹².

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διεθνική σωματεμπορία παιδιών παγκοσμίως, απευθυνθείτε στην **UNICEF** και συγκεκριμένα στην ιστοσελίδα:

<http://www.unicef.org/programme/cprotection/focus/trafficking/issue.htm>

Συγκεκριμένα για τα **Βαλκάνια**, είναι απαραίτητος ένας διαχωρισμός ανάμεσα στη διακίνηση μικρών παιδιών (κάτω των 12 ετών) για επαιτεία, για εμπορία των οργάνων τους, για υιοθεσία, για εξαναγκαστική πορνεία, πορνογραφία, και τη διακίνηση εφήβων κοριτσιών για εξαναγκαστική πορνεία. Δεν υπάρχουν στοιχεία για την ύπαρξη ειδικής αγοράς στα Βαλκάνια για μικρά παιδιά ή για παρθένες, όπως συμβαίνει σε άλλες περιοχές του πλανήτη, σχετιζόμενης με το φόβο για τη μόλυνση με HIV/AIDS. Υπάρχουν στοιχεία για τη διακίνηση μικρών παιδιών, αγοριών και κοριτσιών, για καταναγκαστική εργασία από την Αλβανία προς την Ελλάδα και την Ιταλία. Μη- κυβερνητικές οργανώσεις υπολογίζουν ότι πάνω από 2.000 παιδιά έχουν διακινηθεί από την Αλβανία στην Ελλάδα¹³. Ο ολοένα αυξανόμενος αριθμός παιδιών, κυρίως της φυλής Ρομά, που ζητιανεύουν στους δρόμους όλων των χωρών της νότιο-ανατολικής Ευρώπης, χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση καθώς σχετίζεται με εσωτερικά δίκτυα παράνομης διακίνησης παιδιών. Υπάρχουν λίγα στοιχεία σχετικά με παράνομη διακίνηση παιδιών με σκοπό την παράνομη υιοθεσία από τη Μολδαβία, όπου το φαινόμενο έχει πάρει διαστάσεις. Επίσης, δεν υπάρχουν εξακριβωμένες καταγραφές για διακίνηση παιδιών με σκοπό τη διακίνηση οργάνων.

¹² UNICEF press release, 18 January 2002, <http://www.unicef.org/newsline/02pr02htm>

¹³ Terre des hommes

Υπάρχει θεσμική αντιμετώπιση σε διεθνές επίπεδο;

Ιστορική Αναδρομή

Το διεθνές δίκαιο σχετικά με την εμπορία γυναικών χαρακτηρίζεται από μια μακριά σειρά διεθνών συμβάσεων που δυστυχώς έμειναν ανεφάρμοστες. Ξεκινώντας από το **1904**, όταν με την υιοθέτηση της **Διεθνούς Συμβάσεως για την Καταστολή του Εμπορίου Λευκής Σαρκός**, πρωτοεμφανίζεται σχετικό κείμενο με διεθνή νομική ισχύ. Ιστορικά, η πρώτη θεσμική κίνηση ενάντια στη διεθνή σωματεμπορία προήλθε από την ανησυχία για την «ηθική ακεραιότητα» των λευκών γυναικών και την ανάγκη προστασίας των λευκών γυναικών από τη σωματεμπορία. Η σύμβαση του 1904 εστίαζε στην προστασία των θυμάτων του εμπορίου λευκής σαρκός και όχι στην τιμωρία των δραστών, και αποδείχτηκε αναποτελεσματική. Έτσι, το **1910** υιοθετήθηκε η **Διεθνής Συνθήκη για την Καταστολή της Διακίνησης Λευκής Σάρκας**, η οποία προέβλεπε την τιμωρία των δραστών, και 13 κράτη την επικύρωσαν και δεσμεύτηκαν να την εφαρμόσουν. Οι παραπάνω διεθνείς συμβάσεις απαγόρευαν συγκεκριμένα μόνο την εμπορία «λευκής σάρκας», δηλαδή λευκών γυναικών, και ως εκ τούτου χρησιμοποιήθηκαν ευρέως από τους πλούσιους ρατσιστές δουλεμπόρους ως επιχείρημα ότι η εμπορία γυναικών από άλλες φυλές για σεξουαλική-οικονομική εκμετάλλευση ήταν νόμιμη.

Στη συνέχεια, οι σχεδιαστές του Συμφώνου της Κοινωνίας των Εθνών θεώρησαν τη διεθνή σωματεμπορία τόσο σημαντικό θέμα, που συμπεριέλαβαν τη «γενική επίβλεψη της εφαρμογής των συμβάσεων σχετικά με τη διακίνηση γυναικών και παιδιών» μέσα στα πλαίσια της εντολής της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ). Υπό την αιγίδα λοιπόν της ΚτΕ υπογράφηκε το **1921** η **Σύμβαση για την Καταστολή της Διακίνησης Γυναικών και Παιδιών**, που καλούσε τα κράτη-μέλη στη δίωξη ατόμων που διακινούσαν παιδιά, στη χορήγηση αδειών σε γραφεία εξεύρεσης εργασίας και στη προστασία γυναικών και παιδιών που μετακινούνταν ως μετανάστες, και το **1933** η

Σύμβαση για την Καταστολή της Διακίνησης Ενήλικων Γυναικών, που υποχρέωνε τα κράτη-μέλη να διώκουν και να τιμωρούν άτομα που διακινούσαν γυναίκες, άσχετα με το αν η γυναίκα είχε εκφράσει τη συγκατάθεσή της ή όχι. Η αντικατάσταση του όρου «εμπόριο λευκής σαρκός» με τον όρο «διακίνηση γυναικών» απλά λειτούργησε στο να ξεχωρίσει η διεθνική σωματεμπορία από την εγχώρια πορνεία και να εστιάσει το ενδιαφέρον στα διεθνή δίκτυα. Έτσι, η διεθνική διακίνηση γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση θεωρήθηκε παράνομη, χωρίς όμως να συζητηθούν οι συνθήκες δουλείας και η συνεχόμενη εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών στα εγχώρια δίκτυα σωματεμπορίας και πορνείας.

Αυτές οι τέσσερις συμβάσεις σχετικές με την εμπορία/ διακίνηση γυναικών τελικά παγιώθηκαν από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) το **1949** στη **Συνθήκη για την Καταστολή της Διακίνησης Προσώπων και την Εκμετάλλευση της Πορνείας Άλλων**. Η Συνθήκη του 1949 για την Καταστολή της Διακίνησης Προσώπων και την Εκμετάλλευση της Πορνείας Άλλων ακολουθεί τις αρχές του καταργητικού συστήματος, δηλαδή επιδιώκει την ποινικοποίηση των πράξεων που σχετίζονται με την πορνεία, την εκμετάλλευση της εκδιδόμενης από τρίτους, αλλά όχι την ποινικοποίηση της πορνείας. Η Συνθήκη του 1949 δεν αποδείχθηκε αποτελεσματική για την προστασία των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας αλλά ούτε και για την καταστολή της διεθνικής σωματεμπορίας, και επίσης δεν υιοθετεί προσέγγιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Συνθήκη δεν αντιμετωπίζει τις γυναίκες ως ανεξάρτητες οντότητες με ελεύθερη βούληση και δικαιώματα, αλλά ως αντικείμενα, ευάλωτα πλάσματα που χρειάζονται προστασία από «τα κακά της πορνείας». Κατά συνέπεια, η Συνθήκη του 1949 δεν προβλέπει μέτρα προστασίας ή αρωγής για τις παραβιάσεις ατομικών δικαιωμάτων που υπόκεινται οι γυναίκες κατά τη διακίνησή τους, γιατί δεν τις αναγνωρίζει ως υποκείμενα. Επίσης, η Συνθήκη του 1949, που δεν ορίζει το έγκλημα της διακίνησης προσώπων, εστιάζει αποκλειστικά στη διακίνηση προσώπων για πορνεία και έτσι εξομοιώνει τη διακίνηση προσώπων με την εκμετάλλευση της πορνείας άλλων. Αν και η Συνθήκη υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να υιοθετήσουν απροσδιόριστα κοινωνικά, ιατρικά και νομικά μέτρα για την

κατάργηση της πορνείας και την επανένταξη των γυναικών, να ανακαλέσουν τυχόν νομοθεσία για εγγραφή εκδιδομένων, και να συνεισφέρουν σε μια διεθνή συνεργασία, δεν αναφέρεται καθόλου στα αίτια ή στις καταστάσεις που υποβοηθούν τη διεθνική σωματεμπορία. Η Συνθήκη του 1949 δεν απαγορεύει την πορνεία, αλλά δεν απαγορεύει και τη δίωξη των εκδιδομένων γυναικών. Μάλιστα, επιτρέπει και συνιστά την απέλαση θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας και αφήνει το θέμα αυτό στον διακανονισμό των εσωτερικών νόμων του κάθε κράτους-μέλους. Η Συνθήκη του 1949 για την Καταστολή της Διακίνησης Προσώπων και την Εκμετάλλευση της Πορνείας Άλλων επικυρώθηκε από 73 χώρες μοναχά και έχει εξαιρετικά χαλαρούς μηχανισμούς εφαρμογής, αφού δεν προβλέπει τη δημιουργία κάποιου ανεξάρτητου οργάνου (όπως μια σχετική επιτροπή), που να είναι επιφορτισμένο με το έργο του ελέγχου της εφαρμογής της Συνθήκης. Θεωρητικά, η Συνθήκη προβλέπει την υποχρέωση των κρατών-μελών να υποβάλλουν έκθεση στον Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. κάθε χρόνο, σχετικά με την εφαρμογή της Συνθήκης σε εθνικό επίπεδο. Στην πραγματικότητα όμως, λιγότερο από τα μισά 73 κράτη-μέλη υποβάλλουν εκθέσεις. Από το 1974, η Ομάδα Εργασίας για τις Σύγχρονες Μορφές Δουλείας, με εντολή από την Υπο-Επιτροπή για την Πρόληψη των Διακρίσεων και την Προστασία των Μειονοτήτων (του ECOSOC), έχει τη δυνατότητα να εξετάζει τις εθνικές εκθέσεις των κρατών-μελών σχετικά με τη διεθνική σωματεμπορία, χωρίς όμως να έχει εντολή για περαιτέρω δράση σχετικά με την εφαρμογή της Συνθήκης.

Γενικότερες συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ψηφίσματα διεθνών οργάνων

Τα ανθρώπινα δικαιώματα που παραβιάζονται με τη διεθνική σωματεμπορία προστατεύονται και από τις γενικότερες συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε:

- Την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/b1udhr.htm>
- Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά δικαιώματα, <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/b3ccpr.htm>
- Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά δικαιώματα, <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/b2esc.htm>
- Τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεως κατά των Γυναικών, <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw.htm>
- Τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, <http://www.unicef.org/crc>
- Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στην ιστοσελίδα: <http://www.unhchr.ch/html/menu2/dopchild.htm>
- Τη Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων, <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/h2catoc.htm>
- τη Σύμβαση περί Δουλείας του 1927, <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/f2sc.htm>
- Τη Συμπληρωματική Σύμβαση σχετική προς την Κατάργηση της Δουλείας, της Εμπορίας των Δούλων και Παρεμφερών προς την Δουλεία Θεσμών και Πράξεων ή Συνηθειών, <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/30.htm>

- Τη Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) (αρ. 29) περί της αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας, <http://ilolex.ilo.ch:1567/english/convdisp2.htm>
- Τη Σύμβαση ΔΟΕ (αρ. 105) αφορώσα την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας,
- Τη Σύμβαση ΔΟΕ (αρ. 182) για τις χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας, <http://ilolex.ilo.ch:1567/english/convdisp2.htm>

Ειδικότερα, το Δεκέμβριο του 2000 στα πλαίσια συνδιάσκεψης, στο Παλέρμο της Ιταλίας, υπογράφηκε η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα, μαζί με το Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική και Οικονομική Εκμετάλλευση, Ιδιαίτερα των Γυναικών και των Παιδιών, και το Πρωτόκολλο Ενάντια στη Λαθρεμπορία των Μεταναστών Μέσω Ξηράς, Αέρα και Θάλασσας (η Σύμβαση Ενάντια στο Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα είναι γνωστή και ως Σύμβαση του Παλέρμο).

http://www.odccp.org/crime_cicp_convention.html#final

Εξάλλου, διεθνή όργανα όπως η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε., το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του Ο.Η.Ε (ECOSOC), η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε., και η Επιτροπή για τη Θέση της Γυναίκας του Ο.Η.Ε., έχουν εκδώσει ψηφίσματα σχετικά με τη διεθνή σωματεμπορία. Τα ψηφίσματα όμως αυτά, εκτός του ότι δεν ορίζουν τη διεθνή σωματεμπορία, δεν έχουν και δεσμευτική νομική ισχύ. Είναι απλά έκφραση πολιτικής δέσμευσης εκ μέρους των κρατών-μελών.

Τα σημαντικότερα είναι:

- Γενική Συνέλευση, ψήφισμα 50/167, 22 Δεκεμβρίου 1995.

- Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ψήφισμα 1995/25, 3 Μαρτίου 1995.
- Επιτροπή για τη Θέση της Γυναίκας, ψηφίσματα 39/6, 29 Μαρτίου 1995 και 40/4, 22 Μαρτίου 1996.
- Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ψήφισμα 1996/24, 19 Απριλίου 1996.
- Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ψήφισμα 1997/19, 11 Απριλίου 1997, υιοθετήθηκε χωρίς ψηφοφορία.
- Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (ECOSOC), ψήφισμα 1998/20, 28 Ιουλίου 1998.
- Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ψηφίσματα 1998/30, 17 Απριλίου 1998 και 1999/40, 26 Απριλίου 1999.

Οδηγίες για τη Μεταχείριση των Θυμάτων Διεθνικής Σωματεμπορίας, Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Ιούλιος 2002

Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, εξέδωσε τον Ιούλιο του 2002 λεπτομερείς οδηγίες για τη μεταχείριση των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας, όπου τονίζεται ότι η διεθνική σωματεμπορία είναι παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και όχι θέμα παράνομης μετανάστευσης και εθνικής ασφάλειας. Ως εκ τούτου, πάνω από όλα έχει σημασία η αποκατάσταση των δικαιωμάτων των θυμάτων. Για το πλήρες κείμενο των οδηγιών απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα: [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.2002.68.Add.1.En?Opendocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.2002.68.Add.1.En?Opendocument)

Έκθεση της Ειδικής Εισηγήτριας του Ο.Η.Ε. για τη βία κατά των γυναικών, Φεβρουάριος 2000, σχετικά με τη διεθνική σωματεμπορία. Η Ειδική Εισηγήτρια του Ο.Η.Ε. για τη βία κατά των γυναικών, Radica Coomaraswamy, δημοσιοποίησε έκθεση τον Φεβρουάριο του 2000 σχετικά με τη διεθνική σωματεμπορία. Η έκθεση διαπραγματεύεται έννοιες «από την εθελοντική μετανάστευση στη διεθνική σωματεμπορία: η συνεχής γυναικεία μετακίνηση και οι παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διαπράττονται κατά τη μετακίνηση». Η έκθεση προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για τα επιμέρους θέματα της διεθνικής σωματεμπορίας, όπως μετανάστευση και πορνεία, αρωγή των θυμάτων, κ.τ.λ. Η έκθεση όμως γράφτηκε πριν υπογραφεί η Σύμβαση του Παλέρμο, και ως εκ τούτου τονίζει την έλλειψη διεθνούς ορισμού για τη διεθνική σωματεμπορία (ο οποίος δόθηκε με το σχετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης του Παλέρμο). Για το κείμενο της έκθεσης απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα:

[http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.CN.4.2000.68.En?Opendocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.CN.4.2000.68.En?Opendocument)

Το Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική και Οικονομική Εκμετάλλευση, Ιδιαίτερα των Γυναικών και των Παιδιών, Παλέρμο 2000

Το Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική και Οικονομική Εκμετάλλευση, Ιδιαίτερα των Γυναικών και των Παιδιών (το Πρωτόκολλο), οπωσδήποτε αντιπροσωπεύει ένα μεγάλο βήμα εμπρός για το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ωστόσο, το διακρίνουν ορισμένα κενά, που βοηθούν στο χαρακτηρισμό του Πρωτοκόλλου ως μία δειλή και συντηρητική προσπάθεια ενάντια στο σύγχρονο δουλεμπόριο. Για παράδειγμα, το Πρωτόκολλο δεν ενσωματώνει στο κείμενό του τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που εγγυώνται

σε όλους τους ανθρώπους - ακόμα και στους παράνομους μετανάστες - δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη και σε βασικές παροχές υπηρεσιών, όπως προσωρινός χώρος διαμονής, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, και τροφή. Το Πρωτόκολλο περιλαμβάνει κάποιες διατάξεις για την προστασία της σωματικής ακεραιότητας των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας που συνεργάζονται για τη δίωξη των σωματεμπόρων τους, αλλά αφήνει το θέμα της αρωγής των θυμάτων και της παροχής υπηρεσιών στη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών, ακόμα και αν οι κυβερνήσεις τους έχουν την οικονομική δυνατότητα να διαθέσουν κονδύλια για την αρωγή θυμάτων ή έχουν κατασχέσει τα περιουσιακά στοιχεία των διεθνο-σωματεμπόρων. Επίσης, το Πρωτόκολλο δεν υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να παρέχουν προσωρινές άδειες παραμονής ή ειδικές βίζες στα θύματα, ακόμα και αν η ζωή τους θα κινδυνέψει επικίνδυνα εάν επαναπατριστούν. Συνεπώς, αφήνεται στα εγχώρια νομοθετικά συστήματα των κρατών-μελών να καλύψουν την αποτυχία της διεθνούς κοινότητας να επιβεβαιώσει ότι τα μετακινούμενα θύματα διεθνικής σωματεμπορίας θα χαίρουν προστασίας των βασικών ανθρωπίνων τους δικαιωμάτων.

Η Σύμβαση Ενάντια στο Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα και το Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική και Οικονομική Εκμετάλλευση, επικεντρώνονται στην επιβολή του νόμου και στο οργανωμένο έγκλημα, και όχι στην αποκατάσταση των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων. Το Πρωτόκολλο επιβάλλει ότι τα θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας θα έχουν την ίδια μεταχείριση/ προστασία με τους λαθρομετανάστες. Όπως έχει τονίσει και ο Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε. Κόφι Αννάν, «δυστυχώς, υπάρχει λίγη καθοδήγηση και στις δύο διεθνείς συμβάσεις σχετικά με το πώς θα εξακριβώνεται η κατάταξη σε λαθρομετανάστες ή θύματα διεθνικής σωματεμπορίας, καθώς και από ποιόν. Η κατηγοριοποίηση είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι εξακριβώνοντας ένα άτομο ως θύμα διεθνικής σωματεμπορίας επιφέρει διαφορετικές ευθύνες για το κράτος,

από το αν εξακριβωθεί ότι κάποιος είναι απλά λαθρομετανάστης. Ελπίζω ότι τα κράτη-μέλη θα ασχοληθούν με αυτά τα θέματα στο κοντινό μέλλον»¹⁴.

Επίσης, είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι οι όροι «εκμετάλλευση της πορνείας» και «σεξουαλική εκμετάλλευση» δεν ορίζονται από το διεθνές δίκαιο, και επιπλέον, ότι το Πρωτόκολλο εσκεμμένα δεν τους ορίζει. Μία κυβέρνηση μπορεί να επιλέξει να περιορίσει τον ορισμό των όρων ως καταναγκαστική πορνεία (χωρίς να περιλάβει την καταναγκαστική εργασία ή τη δουλεία), ή να ερμηνεύσει τους όρους ότι σημαίνουν κάθε ανάμειξη με τη βιομηχανία του σεξ. Κατά συνέπεια, ενώ το Πρωτόκολλο όντως είναι πρωτοποριακό στο ότι δίνει έναν διεθνή ορισμό του trafficking, δεν λύνει το πρόβλημα της εναρμόνισης των ορισμών εννοιών σχετικών με το trafficking.

Οι συμμετέχοντες στις διαπραγματεύσεις της συνδιάσκεψης του Παλέρμο επισήμως συμφώνησαν να μην συμπεριλάβουν ορισμούς των όρων «σεξουαλική εκμετάλλευση» και «εκμετάλλευση της πορνείας άλλων», και συμπεριέλαβαν την ακόλουθη εξήγηση στις προπαρασκευαστικές εργασίες (*travaux préparatoires*) (Sec. 64): «Οι προπαρασκευαστικές εργασίες υποδεικνύουν ότι το Πρωτόκολλο αναφέρεται στην εκμετάλλευση της πορνείας άλλων και τις διάφορες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης μόνο μέσα στα πλαίσια της διεθνικής σωματεμπορίας. Οι όροι «εκμετάλλευση της πορνείας άλλων» και «σεξουαλική εκμετάλλευση» δεν ορίζονται στο Πρωτόκολλο. Συνεπώς, το Πρωτόκολλο δεν προκαταλαμβάνει το πώς τα κράτη-μέλη αντιμετωπίζουν την πορνεία στη σχετική εγχώρια νομοθεσία τους». Για το πλήρες κείμενο των προπαρασκευαστικών εργασιών απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα: http://www.odccp.org/crime_cicp_convention_documents.html

Τον Φεβρουάριο του 2000, δηλαδή πριν την υπογραφή της Σύμβασης του Παλέρμο και των δύο Πρωτοκόλλων, Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η UNICEF, και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, δημοσιοποίησαν ένα κοινό Σημείωμα στη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε.

¹⁴ Smuggling and trafficking in persons and the protection of their human rights” , Note by the Secretary-

σχετικά με τα σχέδια των Πρωτοκόλλων, που τότε ήταν ακόμα υπό διαπραγμάτευση ενώπιον των αρμόδιων επιτροπών. Το σημείωμα περιέχει προτάσεις για τα δύο Πρωτόκολλα, ενάντια στη λαθρεμπορία και την παράνομη διακίνηση με σκοπό την εκμετάλλευση, καθώς και την διατύπωση ανησυχίας για το αν ο διαχωρισμός του προβλήματος σε δύο ξεχωριστά Πρωτόκολλα είναι θεμιτός, εφόσον στην πράξη δύσκολα ξεχωρίζουν οι δύο κατηγορίες. Για περισσότερα, απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα:

<http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/8session/27e.pdf>:

<http://wagner.inet.co.th/org/gaatw/index.html>

(Note by the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, the United Nations Children's Fund and the International Organization for Migration on the draft protocols concerning migrant smuggling and trafficking in Persons, General Assembly, A/AC.254/27, 8 February 2000).

Ο νόμος των Η.Π.Α. "Victims of Trafficking and Violence Protection Act 2000»

Ο νόμος των Η.Π.Α. "Θύματα Διεθνικής Σωματεμπορίας και Βίας Πράξη Προστασίας 2000", προσφέρει ουσιαστική προστασία στα θύματα διεθνικής σωματεμπορίας. Αναγνωρίζει όλες τις μορφές διακίνησης προσώπων για σεξουαλική- οικονομική εκμετάλλευση, δηλαδή και για αναγκαστική εργασία, δουλειά, ή αναγκαστική προσφορά υπηρεσιών, και επιτρέπει τη χορήγηση προσωρινής βίζας ή άδειας παραμονής στα θύματα, τα οποία είναι διατεθειμένα να συμμορφωθούν με "λογικές" απαιτήσεις συνεργασίας με τις αρχές και που θα "υπέφεραν ουσιαστική δοκιμασία, με εξαιρετικά σοβαρή βλάβη εάν εκδιώκονταν» από τις Η.Π.Α. Προβλέπεται χορήγηση αδειών εργασίας, χρηματοδότηση στους παρέχοντες υπηρεσίες στα θύματα, χρηματοδότηση στο εξωτερικό για προγράμματα πρόληψης και αρωγής, και εκπαιδευτικά προγράμματα για τους ομοσπονδιακούς υπαλλήλους προκειμένου να ξεχωρίζουν τα θύματα διεθνικής σωματεμπορίας και να τα

General, E/CN.4/Sub.2/2001/26, 5 July 2001, p.3.

κατατάσσουν ως τέτοια. Για περισσότερα σχετικά με το νόμο και το πλήρες κείμενο απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα:

<http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c106:H.R.3244.ENR>

Επίσης, ενδιαφέρουσες πληροφορίες περιέχει η κυβερνητική έκθεση της υπο-επιτροπής του Αμερικανικού Κογκρέσσου για τις διεθνείς δράσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα, που παρουσιάστηκε τον **Απρίλιο του 2002**, με τίτλο: **«Ο.Η.Ε. και σεξουαλικό δουλεμπόριο στη Βοσνία: μεμονωμένη περίπτωση ή μεγαλύτερο πρόβλημα στον Ο.Η.Ε.»** Η έκθεση επεξεργάζεται το θέμα των καταγγελιών για εμπλοκή στρατιωτών των ειρηνευτικών δυνάμεων του Ο.Η.Ε. και στρατιωτών του NATO σε δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας, αλλά και μαστροπείας, και μάλιστα ανήλικων γυναικών, καθώς επίσης και το γεγονός ότι η ύπαρξη των ειρηνευτικών δυνάμεων σε διάφορες περιοχές τροφοδοτεί τη ζήτηση διεθνικής σωματεμπορίας εφόσον οι στρατιώτες αποτελούν την κατεξοχήν της πελατεία. Το σκάνδαλο με την ανάμιξη του Ο.Η.Ε. στο εμπόριο γυναικών στη Βοσνία έφερε στο φως η Αμερικανίδα αστυνομικός Κάθου Μπάλκοβατς, που υπηρετούσε στον ΟΗΕ Βοσνίας, και κατήγγελλε ότι προσωπικό του Ο.Η.Ε. και του NATO εμπορευόταν γυναίκες. Δυστυχώς, η Διοίκηση την χαρακτήρισε "μανιακή" και την απέλυσε! Οι καταγγελίες της ωστόσο κίνησαν το ενδιαφέρον και μετά από έρευνες επιβεβαιώθηκαν. Απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα:

http://www.house.gov/international_relations/iohr107.htm

Υπάρχουν πρακτικές αντιμετώπισης σε διεθνές επίπεδο;

Διεθνείς Οργανώσεις

- Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) είναι Διεθνής, Διακρατικός Οργανισμός με έδρα τη Γενεύη, και συστήθηκε το 1951 από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη Μεταναστεύσεως στις Βρυξέλλες. Η Ελλάδα είναι ιδρυτικό μέλος του οργανισμού και αποστολή στην Ελλάδα λειτουργεί από το 1952. Ο ΔΟΜ ασχολείται με το θέμα αρωγής των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας, με κύρια εντολή του τον ασφαλή, εθελοντικό επαναπατρισμό. Επίσης, σε ορισμένες χώρες λειτουργεί καταφύγια θυμάτων όπου παρέχεται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχολογική στήριξη και νομική συμπαράσταση. Ο ΔΟΜ επιπλέον διενεργεί έρευνες, οργανώνει συνέδρια, και εκδίδει ενημερωτικά δημοσιεύματα. Για περισσότερες πληροφορίες απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα: <http://www.iom.org>, <http://www.iom.int/ct/default.htm>

- **La Strada**: είναι διεθνές πρόγραμμα που εφαρμόζεται από μη-κυβερνητικούς φορείς και λειτουργεί στην Ολλανδία, την Πολωνία, τη Βουλγαρία, την Ουκρανία, και τη Τσεχία. Επικεντρώνεται στην πρόληψη της διεθνικής σωματεμπορίας με ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών, στήριξη των θυμάτων, σχολιασμό νομοθεσιών και ανάλυση στοιχείων για τη διεθνική σωματεμπορία. Για περισσότερα:

<http://www.brama.com/lastrada/>, <http://www.ecn.cz/lastrada>

- **International Human Rights Law Group-Initiative Against Trafficking in Persons** : http://www.hrlawgroup.org/initiatives/trafficking_persons/

- **Coalition to Abolish Slavery and Trafficking**: <http://www.trafficked-women.org/>

- **Human Rights Watch** : <http://www.hrw.org/about/projects/women.html>

- **Global Alliance Against Traffic in Women:**

<http://wagner.inet.co.th/org/gaatw/index.html>

- **Campaign for Migrant Domestic Worker Rights, Institute for Policy Studies**

<http://www.ips-dc.org/campaign/>

- **Stop Traffic Listserv** (ενημερωτική ηλεκτρονική λίστα για τη διεθνή σωματεμπορία – στα αγγλικά)

<http://fpmail.friends-partners.org/mailman/listinfo.cgi/stop-traffic>

- **Οικονομική Κοινότητα Δυτικής Αφρικής:** Διακήρυξη για τον Αγώνα ενάντια στη Διεθνή Σωματεμπορία, Δεκέμβριος 2001:

http://www.undcp.or.at/adhoc/crime/trafficking/Declarationr_CEDEAO.pdf

- **Έρευνα για τη Διεθνή Σωματεμπορία Γυναικών στη Νιγηρία,** Κοινοπραξία Γυναικών Νιγηρίας: <http://www.wocononline.org/>

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

1. Υπάρχει θεσμική αντιμετώπιση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο;

Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν συμφωνήσει να εναρμονίσουν τις νομοθεσίες τους σχετικά με το θέμα της παράνομης διακίνησης ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση. Οι προσπάθειες μπορούν να εντοπιστούν σε δύο φάσεις, η πρώτη μεταξύ 1996-2000, και η δεύτερη μεταξύ 2000-2005. Συγκεκριμένα:

- Η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή** έχει υποβάλει πρόταση¹⁵ στο Συμβούλιο για την έκδοση απόφασης πλαισίου του Συμβουλίου της Ε.Ε, που επίσης επιφορτίζει τα κράτη μέλη με την υποχρέωση να εξασφαλίζουν ότι η εμπορία ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση τιμωρείται.
- Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του **Συμβουλίου της Ευρώπης** υιοθέτησε πρόσφατα μία σύσταση¹⁶ στην οποία αναγνωρίζει τη σημαντική έξαρση του φαινομένου και καλεί τα Κράτη μέλη να λάβουν μέτρα για την καταπολέμησή του, την πρόληψή του και την υποστήριξη των θυμάτων.

Παρατηρείται ωστόσο διεθνής κριτική όσον αφορά την αντιμετώπιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο θέμα της διεθνικής σωματεμπορίας, και από όργανα του Ο.Η.Ε. (Παρατηρήσεις της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες), αλλά και από διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων (NGO recommendations on the Communication-Human Rights Watch and Anti-Slavery International, στην ιστοσελίδα:

¹⁵ COM/2001/0854-CNS 2001/0024, http://www.ecre.org/eu_developments/cmtraffick.pdf

¹⁶ Campaign Against Trafficking in Women, Recommendation 1545 (2002)[1], της 21 Ιανουαρίου 2002, http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2002/en_502PC0071.pdf

<http://www.antislavery.org/archive/other/trafficking-framework.htm>).

Συνοψίζοντας, η κριτική έγκειται στο ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση του φαινομένου ως πρόβλημα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετακινούμενων πληθυσμών, αλλά εστιάζει στο πρόβλημα της διεθνικής σωματεμπορίας ως διεθνικό έγκλημα παράνομης μετακίνησης πληθυσμών και εγκληματική έκφανση της λαθρομετανάστευσης, με προγράμματα καταστολής περισσότερο παρά προστασίας των θυμάτων. Η αντιμετώπιση από πλευράς ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων απαιτεί εξάλλου, ότι οι κυβερνήσεις θα αναγνωρίσουν την διεθνή τους υποχρέωση να προστατεύουν και να προωθούν τα δικαιώματα όλων των θυμάτων, άσχετα με το αν θα χρησιμεύσουν ως μάρτυρες στις διαδικασίες δίωξης των δραστών και καταστολής του εγκλήματος ή όχι. Μια τέτοια αντιμετώπιση, σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα υποχρέωνε τις κυβερνήσεις βέβαια να εξετάζουν υποθέσεις παραβιάσεων και να τιμωρούν τους δράστες, αλλά κυρίως να παρέχουν ουσιαστικές υποδομές προστασίας στα θύματα, που να συμπεριλαμβάνουν μηχανισμούς αποζημίωσης, και μέτρα προστασίας ενάντια σε αυθαίρετες απελάσεις των θυμάτων ως παράνομους μετανάστες.

- Προγράμματα DAPHNE και STOP I, II.

Τα Ευρωπαϊκά προγράμματα DAPHNE (1997 – συνέχεια) και STOP (2000-2003), εστιάζουν στη μελέτη, εκπαίδευση, και γενικότερη ανταλλαγή πληροφοριών και δράσεων μεταξύ φορέων και οργανώσεων που εδρεύουν σε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ασχολούνται με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών (DAPHNE), και την διακίνηση παιδιών για σεξουαλική εκμετάλλευση (STOP).

Για περισσότερες πληροφορίες απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα:

<http://europa.eu.int/comm/justicehome/project/daphne/en/index.htm>

- Το Συμβούλιο της Ευρώπης: <http://europa.eu.int/>
- Ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)
<http://www.osce.org/odihr/democratization/trafficking/>

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Σύμφωνα με στοιχεία μη-κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στα Βαλκάνια στο θέμα της διεθνικής σωματεμπορίας, τουλάχιστον 90% των αλλοδαπών πορνών στις βαλκανικές χώρες πρέπει να αναγνωριστούν ως θύματα διεθνικής σωματεμπορίας, σύμφωνα με τον ορισμό του Πρωτοκόλλου του Παλέρμο. Ωστόσο, μόνο το 1/3 έρχεται σε επαφή με σύστημα προστασίας θυμάτων, και μονάχα 7% των θυμάτων λαμβάνουν μακροχρόνια και αποτελεσματική αρωγή. Επίσης, δεν υπάρχουν ιδιαίτερα προγράμματα για παιδιά κάτω των 18 ετών, αλλά ούτε και συγκεκριμένο σύστημα αναγνώρισης και παραπομπής σε αρωγή θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας γενικότερα. Η διεθνική σωματεμπορία αντιμετωπίζεται από τα βαλκανικά κράτη ως πρόβλημα παράνομης μετανάστευσης ή ως θέμα εθνικής ασφάλειας, και όχι ως παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κατά συνέπεια, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων τα θύματα δεν αναγνωρίζονται ως τέτοια και αντιμετωπίζονται ως εγκληματίες¹⁷.

Προγράμματα αρωγής εφαρμόζονται από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης ως μέρος των προγραμμάτων εθελοντικού επαναπατρισμού, και από τοπικές μη-κυβερνητικές οργανώσεις. Δεν υπάρχουν ωστόσο επίσημα αναγνωρισμένες διαδικασίες για τη συμπεριφορά της αστυνομίας, διεθνών οργανισμών και τοπικών μη-κυβερνητικών οργανώσεων για την κατάταξη των θυμάτων και την αρωγή τους.

¹⁷ «Διεθνική Σωματεμπορία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: τρέχουσα κατάσταση και αντιδράσεις στην Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, ΠΓΔ, ΠΓΔΜ, Μολδαβία, Ρουμανία». Έκθεση υπό την αιγίδα της Unicef, Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Οργανισμός Ασφάλειας και Συνεργασίας στην Ευρώπη/ Γραφείο για Δημοκρατικούς Θεσμούς και Ανθρώπινα Δικαιώματα, **2002**, σελ.156.

<http://www.unhchr.ch/women/trafficking.pdf>

- Πολυμερής συμφωνία Southeastern European Cooperation Initiative (SECI), Ομάδα Εργασίας για τη διεθνική σωματεμπορία (task force on trafficking in human beings)

Τον Μάιο του 1999 η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Ουγγαρία, η ΠΓΔΜ, η Μολδαβία, η Ρουμανία και η Τουρκία, υπέγραψαν ένα Σύμφωνο Συνεργασίας για την Πρόληψη και Καταστολή Διασυνοριακού Εγκλήματος (SECI). Η Κροατία προσχώρησε στο Σύμφωνο τον Νοέμβριο του 1999 και η Σλοβενία τον Αύγουστο 2000. Το Σύμφωνο SECI τέθηκε σε εφαρμογή το Φεβρουάριο 2000.

(<http://www.legislationline.org/intstandard.php?StandardID=63>

<http://www.unece.org/seci/crime/agreemnt.htm>)

Το Σύμφωνο SECI υποστηρίζει ειδικευμένες Ομάδες Δράσης για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων και ναρκωτικών, της εμπορικής απάτης και των κλεμμένων αυτοκινήτων, και σκοπός είναι η συνεργασία των εθνικών αρχών για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Η Ελλάδα συνεισφέρει το 20% του προϋπολογισμού του SECI.

Η Ομάδα Δράσης για την Παράνομη Διακίνηση Ανθρώπων του SECI δημιουργήθηκε τον Μάιο του 2000

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η **Ελλάδα**, κυρίως από το 1990 και μετά, αποτελεί χώρα εισαγωγής, ένταξης, εκπόρνευσης, εγκατάστασης και διαμετακόμισης χιλιάδων γυναικών και παιδιών.¹⁸

Στην Ελλάδα, κατά την περίοδο 1990-2000, πάνω από 75.000 γυναίκες και παιδιά υπήρξαν θύματα εξαναγκαστικής πορνείας. Οι κύριες χώρες που τροφοδότησαν το ανθρώπινο υλικό ήταν, περίπου, κατά 40% η Ρωσία, 30% η Ουκρανία, 10% η Ρουμανία και η Βουλγαρία και 16% η Αλβανία.

Οι γυναίκες θύματα της εξαναγκαστικής πορνείας δεν γνώριζαν τι θα αντιμετώπιζαν στην Ελλάδα.

α) Ήρθαν παρά την «θέλησή» τους και στην Ελλάδα και στην πορνεία. Συνήθως, τις γυναίκες αυτές τις πούλαγαν συγγενικά τους πρόσωπα ή τις απήγαγαν και τις εκβίαζαν κυκλώματα σωματεμπορίας. Ασκήθηκε πάνω τους κάθε είδους ψυχολογική ή/και σωματική βία.

β) Ήρθαν με την «θέλησή» τους στην Ελλάδα, αλλά όχι και στην πορνεία. Στην πλειονότητά τους, ήρθαν στην Ελλάδα για εξεύρεση εργασίας. Τα κυκλώματα όμως της σωματεμπορίας τις εξαπάτησαν και τις προώθησαν στην πορνεία ασκώντας κάθε είδους ψυχολογική ή/ και σωματική βία.

γ) Ήρθαν με την «θέλησή» τους και στην Ελλάδα και στην πορνεία. Παρ' όλα αυτά τις παραπλάνησαν/ εξαπάτησαν ως προς τις συνθήκες που θα δούλευαν στην πορνεία, τη ζωή τους ευρύτερα καθώς και τα χρήματα που θα πληρώνονταν. Και σ' αυτές τις γυναίκες ασκήθηκε κάθε είδους ψυχολογική ή/και σωματική βία.

¹⁸ Όλα τα στοιχεία που αναφέρονται, για την εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα, προέρχονται από την πολυετή έρευνα που διεξήγαγε στο χώρο της πορνείας ο κοινωνιολόγος Γρ. Λάζος. Για μια ολική παρουσίαση του ζητήματος και των αποτελεσμάτων της έρευνας, βλ. Γρ. Λάζος, *Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στη Σύγχρονη Ελλάδα*, εκδ. Καστανιώτης. Το κείμενο είναι από το ενημερωτικό φυλλάδιο του STOP NOW!, βλέπε υποσημείωση 1

Και στις τρεις περιπτώσεις, οι γυναίκες είναι σε καθεστώς δουλείας. Άλλωστε, ας μην ξεχνάμε ότι πολλές από αυτές είναι ανήλικες ή ακόμα και παιδιά. Είναι θύματα διεθνικής σωματεμπορίας.

Οι γυναίκες και τα παιδιά θύματα εξαναγκαστικής πορνείας αδυνατούν να αντιδράσουν:

α) Λόγω ενός πλαισίου αποξένωσης, βίας και τρομοκρατίας που μεθοδεύεται από τους σωματέμπορους - φυλάκιση σε δωμάτια, κράτηση διαβατηρίου, απειλές, κτλ.

β) Λόγω αδυναμίας επικοινωνίας με το περιβάλλον: Σε αυτό συμβάλουν η μοναξιά και η απομάκρυνση τους από κάθε συγγενικό ή φιλικό πρόσωπο, η άγνοια της γλώσσας, ο φόβος και η αποξένωση τους από την ευρύτερη κοινωνία

γ) Λόγω αδυναμίας/αδιαφορίας της οργανωμένης πολιτείας για εντοπισμό, προστασία, περίθαλψη και αποκατάσταση των γυναικών και παιδιών θυμάτων.

Μέχρι σήμερα, η ευρύτερη κοινωνία έρχεται, κυρίως, σε επαφή με τα θύματα της εξαναγκαστικής πορνείας μόνο μέσω του άνδρα-πελάτη.

Τα δίκτυα της διεθνικής σωματεμπορίας αποτελούν μορφή οργανωμένου εγκλήματος.

Στην Ελλάδα βρίσκονται κάτω από την εξουσία των διεθνών σωματεμπόρων και των τοπικών προαγωγών (ομάδες Ελλήνων, Αλβανών, Ρώσων, κτλ. διαφορετικής δυναμικής και μεγέθους). Συνήθως, ο διεθνοσωματέμπορας αναλαμβάνει τη στρατολόγηση και διακίνηση γυναικών από τη χώρα προέλευσης στη χώρα προορισμού, ενώ ο τοπικός μεσάζοντας την εγκατάσταση και άμεση εκμετάλλευση των γυναικών και παιδιών.

Κατά την περίοδο 1990-2000 στην Ελλάδα τα έσοδα από την εξαναγκαστική πορνεία γυναικών και παιδιών ξεπέρασαν τα 6 *δισεκατομμύρια €*.

Ο άνδρας-πελάτης στην πορνεία της Ελλάδας είναι ο μεγάλος απών από την κεντρική σκηνή διαπραγμάτευσης του ζητήματος. Παρ' όλα αυτά ο ρόλος του είναι πρωταγωνιστικός:

Ο άνδρας πελάτης είναι ο λόγος ύπαρξης, η κινητήρια δύναμη, και ο νοηματοδότης και χρηματοδότης της πορνείας-δουλείας.

Στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1990-2000 **υπολογίζεται ότι** ετησίως πάνω από 1 εκατ. άνδρες μίσθωναν υπηρεσίες προσφερόμενες από γυναίκες και παιδιά θύματα εξαναγκαστικής πορνείας. Τα μίσθωναν συμμετέχοντας και συνεργώντας *και αυτοί* στην εξαθλίωση και την βία που υφίστανται καθημερινά.

- Θεσμική αντιμετώπιση από την Ελληνική πολιτεία και πρακτικές αντιμετώπισης

Ένα χρόνο λειτουργίας συμπληρώνει η ΟΚΕΑ, η Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων, που συστάθηκε τον Απρίλιο του 2001 με πρωτοβουλία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, για τη μελέτη του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση και το σχεδιασμό μιας σειράς δράσεων για την αντιμετώπισή του.

Βασικός στόχος του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης μέσα από τη σύσταση της ΟΚΕΑ, ήταν η θεσμοθέτηση ενός ειδικού συντονιστικού οργάνου με αντικείμενο τη χάραξη στρατηγικής για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, και την πρόταση συγκεκριμένων μέτρων που θα

συμβάλλουν αποφασιστικά στην καταπολέμηση των κυκλωμάτων που διακινούν και εμπορεύονται γυναίκες και παιδιά σε εθνική και διεθνή κλίμακα.

Στους 12 μήνες λειτουργίας της, η ΟΚΕΑ ανέπτυξε αξιόλογη δράση και συνέβαλε σημαντικά στην προσπάθεια κατανόησης και αντιμετώπισης του φαινομένου στην Ελλάδα, στο πλαίσιο και των γενικών κατευθύνσεων του Ο.Η.Ε., της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Επίσης ανέπτυξε συνεργασία με Διεθνείς και Εθνικούς οργανισμούς και με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Ειδικότερα, κατά την περίοδο Μάιος 2001-Απρίλιος 2002, η ΟΚΕΑ πραγματοποίησε τις εξής δράσεις:

Πρότεινε σχέδιο νόμου σχετικά με τη δίωξη εγκλημάτων που αφορούν την εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση και την προστασία των θυμάτων.

Δημιούργησε αρχείο με αποφάσεις και διακηρύξεις διεθνών οργανισμών καθώς και με το θεσμικό πλαίσιο άλλων χωρών αναφορικά με το ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων.

Συμμετείχε σε διάφορες εκδηλώσεις για την ενημέρωση των πολιτών, σε ημερίδες και συνέδρια διαφόρων φορέων, ενώ σύντομα θα εκδώσει διμηνιαίο newsletter, με στόχο την ενημέρωση σχετικά με θέματα εμπορίας ανθρώπων στην Ελλάδα και διεθνώς.

Συνέβαλε σημαντικά στην ειδικότερη ενημέρωση και εκπαίδευση Αστυνομικών πάνω στο ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων. Στο πλαίσιο αυτό, το θέμα "trafficking" εντάχθηκε στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα όλων των βαθμίδων της Αστυνομικής Ακαδημίας.

Ολοκληρώνει σύντομα την πρότασή της για δημιουργία μιας πρότυπης υπηρεσίας της Αστυνομίας με σκοπό την αποτελεσματικότερη δράση ενάντια στην εμπορία ανθρώπων στην Ελλάδα.

Η ΟΚΕΑ, όπως είναι γνωστό, συγκροτήθηκε από υψηλόβαθμους αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας, ειδικό σύμβουλο του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, εκπροσώπους του Υπουργείου Εσωτερικών και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, εκπρόσωπο του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης και κοινωνικό επιστήμονα ειδικό σε θέματα εμπορίας ανθρώπων, υπό την προεδρία του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας.

Η Ομάδα με διευρυμένη τη σύνθεση της από εκπροσώπους συναρμοδίων Υπουργείων και με βάση το νέο θεσμικό πλαίσιο που δημιουργείται, θα επεκτείνει τις δράσεις της με σκοπό την ολοκλήρωση του έργου της, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στους τομείς του εθελοντικού επαναπατρισμού καθώς και της προστασίας και αρωγής των θυμάτων.

Το νομοσχέδιο του **Υπουργείου Δημόσιας Τάξης**, «για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την αρωγή στα θύματα των εγκλημάτων οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής» που δημοσιοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 2001, διατίθεται στην ιστοσελίδα: <http://www.ydt.gr/sneborias.htm>. Την άνοιξη του 2002 το **Υπουργείο Δικαιοσύνης** τροποποίησε το νομοσχέδιο, ως σχέδιο νόμου για την «καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών», χωρίς ωστόσο να φροντίσει για την ηλεκτρονική διάθεση του τροποποιημένου νομοσχεδίου, δυσχεραίνοντας έτσι και τον σχολιασμό του.

Λεπτομερής σύγκριση των δύο νομοσχεδίων, με την οποία διαφαίνονται οι αλλαγές, είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://www.greekhelsinki.gr/bhr/greek/articles_2002/pr_04_09_02b.rtf

Το νομοσχέδιο πάντως προκάλεσε πλήθος σχολίων από μη-κυβερνητικούς φορείς και την Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά στο παράρτημα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΗΡΟΔΟΤΟΥ 1 (ΜΕΓΑΡΟ ΣΤΑΘΑΤΟΥ), 106 74 ΑΘΗΝΑ Τηλ: (01) 3385580-1, fax: (01) 7254050, e-mail: nchr@primeminister.gr.

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

«ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΡΩΓΗ ΣΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΖΩΗΣ»

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Στη χώρα μας, όπως και στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, η παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων είναι στενά συνδεδεμένη με τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Τα δεκάδες χιλιάδες διακινούμενα άτομα, ιδίως γυναίκες, μεταξύ των οποίων και πολλές ανήλικες, ζουν σε συνθήκες σύγχρονης δουλειάς. Την τελευταία δεκαετία η χώρα μας έχει γνωρίσει την έξαρση του φαινομένου αυτού. Η Ελλάδα είναι χώρα προορισμού και transit των διακινουμένων προσώπων, που προέρχονται κυρίως από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Τα κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος θησαυρίζουν από τα έσοδα της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, και μάλιστα χωρίς να υφίστανται καμία συνέπεια από το νόμο. Η έλλειψη νομοθετικού πλαισίου που να αντιμετωπίζει την εγκληματική αυτή συμπεριφορά συνολικά και αποτελεσματικά, σε συνδυασμό με την αδράνεια των οργάνων της τάξης επιτρέπει στους διακινητές να δρουν ανεμπόδιστα σε πολλές χώρες.

Επιπλέον, ένας εντυπωσιακά υψηλός αριθμός αντρών αναζητούν τις σεξουαλικές υπηρεσίες γυναικών που εκδίδονται αναγκαστικά, χωρίς να λαβαίνουν υπόψη τους πόσο υποφέρουν αυτές οι γυναίκες και ότι έτσι συντηρούν τον κύκλο της βάρβαρης εκμετάλλευσής τους.

Διεθνές νομοθετικό πλαίσιο

Οι διαφορετικές πτυχές της παράνομης διακίνησης και εμπορίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παραβιάζουν μια σειρά ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων τα εξής:

- το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου στο σεβασμό της ανθρώπινης αξίας του. Σ' αυτό αντιτίθεται η χρησιμοποίηση του σαν εμπορεύσιμο αντικείμενο.
- το δικαίωμα στην ισότητα ως προς την απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- το δικαίωμα στην ελευθερία που περιλαμβάνει:
 - το δικαίωμα στον αυτοπροσδιορισμό και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας
 - το δικαίωμα της ελεύθερης διακίνησης και κυκλοφορίας και επιλογής τόπου διαμονής (εφόσον βρίσκεται κανείς νόμιμα στο έδαφος της χώρας)
 - το δικαίωμα επιλογής εργασίας και μη εκτέλεσης αναγκαστικής εργασίας
 - το δικαίωμα της γενετήσιας ελευθερίας και αξιοπρέπειας
 - την απαγόρευση της δουλείας και των μορφών της

- το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να μην υφίσταται οποιαδήποτε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση
- το σεβασμό των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων.

Τα ανθρώπινα αυτά δικαιώματα προστατεύονται από το Σύνταγμά μας¹⁹, αλλά και από πολλά διεθνή κείμενα, όπως αυτά έχουν ερμηνευτεί από την επιστήμη και τη νομολογία, διεθνή και εθνική. Συγκεκριμένα αναφέρουμε την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, το Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, τη Σύμβαση περί δουλείας του 1926, τη Συμπληρωματική Σύμβαση σχετική προς την κατάργηση της δουλείας, της εμπορίας των δούλων και παρεμφερών προς την δουλεία θεσμών και πράξεων ή συνθηθειών, τη Σύμβαση ΔΟΕ (αρ. 29) περί της αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας, τη Σύμβαση ΔΟΕ (αρ. 105) αφορώσα την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας, τη Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεως κατά των γυναικών, τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τη Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και σε περιφερειακό επίπεδο την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Η διεθνής κοινότητα έχει ασχοληθεί και ειδικά με το φαινόμενο της παράνομης εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων, υιοθετώντας πλήθος κειμένων. Η πιο συστηματική και ολική αντιμετώπιση του φαινομένου της παράνομης διακίνησης από πλευράς καταστολής του εγκλήματος επιχειρείται με το Πρωτόκολλο, στη Σύμβαση των **Ηνωμένων Εθνών** κατά του Διεθνώς Οργανωμένου Εγκλήματος, για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων, ιδιαίτερα Γυναικών και Παιδιών²⁰, που έχει υπογραφεί αλλά δεν έχει επικυρωθεί από την Ελλάδα²¹. Το Πρωτόκολλο ορίζει

¹⁹ Άρθρα 2 παράγραφος 1, 5 παράγραφοι 1 και 2, 7 παράγραφος 2, 22 παράγραφος 3 και 4.

²⁰ UN Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children, Supplementing the UN Convention against Transnational Organised Crime, UN Doc. A/RES/55/25

²¹ Υπογράφηκε από την Ελλάδα στις 13 Δεκεμβρίου του 2000.

την παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων, καλεί τα Κράτη Μέρη να την ποινικοποιήσουν ως αυτοτελές έγκλημα, να πατάξουν τη διαφθορά των αρμοδίων για την καταπολέμηση του φαινομένου οργάνων και να συνεργαστούν μεταξύ τους για την καταστολή της, ενώ τα καλεί να θεσπίσουν νόμους για την προστασία των θυμάτων.

Το θέμα αντιμετωπίζεται και στα πλαίσια της **Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υποβάλει πρόταση²² στο Συμβούλιο για την έκδοση απόφασης πλαισίου του Συμβουλίου της Ε.Ε, που επίσης επιφορτίζει τα κράτη μέλη με την υποχρέωση να εξασφαλίζουν ότι η εμπορία ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση τιμωρείται.

Τέλος, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του **Συμβουλίου της Ευρώπης** υιοθέτησε πρόσφατα μία σύσταση²³ στην οποία αναγνωρίζει τη σημαντική έξαρση του φαινομένου και καλεί τα Κράτη μέλη να λάβουν μέτρα για την καταπολέμησή του, την πρόληψή του και την υποστήριξη των θυμάτων

Υπάρχον εθνικό νομοθετικό πλαίσιο

Το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα είναι χωρίς αμφιβολία εντελώς ανεπαρκές για την αντιμετώπιση της σημερινής εξέλιξης του φαινομένου. Η εμπορία και διακίνηση ατόμων με σκοπό την εκμετάλλευση τους δεν τιμωρείται αυτοτελώς από την ισχύουσα ποινική νομοθεσία. Επιμέρους υπάρχουσες διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, όπως οι διατάξεις για τη μαστροπεία (ΠΚ 349), την εκμετάλλευση πόρνης (ΠΚ 350), τη σωματεμπορία (ΠΚ 351), χρησιμεύουν για την μερική αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής χρησιμοποίησης τρίτου προσώπου ως κερδοφόρου αντικειμένου. Δυστυχώς, ακόμα και αυτό το ανεπαρκές νομοθετικό πλαίσιο έχει ελάχιστα χρησιμοποιηθεί στη πράξη, ενώ οι ποινές στις οποίες καταδικάζονται οι αυτουργοί είναι πολύ μικρές, και μάλιστα εξαγοράσιμες τις περισσότερες φορές. Επιπλέον, υπάρχουν υπόνοιες για την ανάμειξη αστυνομικών στα

²² COM/2001/0854-CNS 2001/0024

κυκλώματα διακίνησης, πράγμα που περιπλέκει ακόμα περισσότερο τη δίωξη των υπαιτίων.

Παράλληλα, κανένας νόμος δεν προβλέπει την **προστασία των θυμάτων της εμπορίας και διακίνησης**. Τα θύματα, τις περισσότερες φορές αλλοδαπές χωρίς άδεια παραμονής στη χώρα, όταν εντοπίζονται, συλλαμβάνονται, κρατούνται και απελαύνονται, χωρίς να τους παρασχεθεί οποιαδήποτε νομική, ψυχολογική, ιατρική ή υλική στήριξη. Ο πρόσφατος ν. 2910/2001 για την είσοδο και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια δεν πρόβλεψε την προστασία αλλοδαπών που βρίσκονται παράνομα στη χώρα και είναι θύματα εμπορίας και διακίνησης. Μόνο στο άρθρο 44 παράγραφος 7 ορίζει ότι η απέλαση αλλοδαπών που βρίσκονται παράνομα στη χώρα και καταγγέλλουν πράξεις προαγωγής σε πορνεία, μπορεί να ανασταλεί μέχρι να εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση για τις πράξεις που καταγγέλθηκαν. Για να αποφύγει δηλαδή το θύμα της διακίνησης την απέλαση, θα πρέπει το ίδιο, και παρά την ψυχική και σωματική βία στην οποία υποβάλλεται σε καθημερινή βάση, να φέρει το βάρος και τους σοβαρούς κινδύνους της καταγγελίας των διακινητών του και μάλιστα χωρίς να χαιρεί ρητά κανενός μέτρου προστασίας ή υποστήριξης. Δηλαδή θα πρέπει συνειδητά να χειροτερέψει την ήδη άθλια θέση του. Η διάταξη αυτή φαίνεται να μην λαμβάνει υπόψη της την πραγματικότητα.

Κατά συνέπεια, η προσπάθεια πλήρωσης του νομοθετικού κενού από το σχέδιο νόμου με σκοπό την αυτοτελή καταπολέμηση της διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, την προστασία από αυτή τη δραστηριότητα και την κάθε είδους εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής και την παροχή αρωγής στα θύματα κρίνεται κατ' αρχήν θετική.

Παράλληλα, με το ίδιο σχέδιο νόμου τροποποιούνται διάφορες διατάξεις του Κεφαλαίου 19 του Ποινικού Κώδικα (εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής).

²³ Campaign Against Trafficking in Women, Recommendation 1545 (2002)[1], της 21 Ιανουαρίου 2002.

Για μερικά εγκλήματα προβλέπεται αυστηρότερη ποινή, ενώ για άλλα η συρρίκνωση της εφαρμογής τους ή και η αποποινικοποίηση.

Θεωρούμε λοιπόν σκόπιμο να υποβάλουμε τα σχόλια μας, σ' ένα πνεύμα εποικοδομητικής κριτικής, με σκοπό την κατά το δυνατόν καλύτερη νομοθετική ρύθμιση των ιδιαίτερα ακανθωδών παραπάνω θεμάτων.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

A. Διατάξεις για την καταστολή της εμπορίας ανθρώπων (άρθρα 9 – 14 του νομοσχεδίου)

Άρθρο 9 (Τροποποιεί το άρθρο ΠΚ 351)

Ορισμός

Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών, ως διακίνηση και εμπορία ανθρώπων (trafficking) ορίζεται η στρατολόγηση, μεταφορά, υπόθαλψη ή αποδοχή προσώπων, που γίνεται με απειλή ή άσκηση βίας ή άλλες μορφές εξαναγκασμού, απαγωγής, απάτης ή κατάχρησης εξουσίας ή εκμετάλλευση μιας ιδιαίτερα τρωτής θέσης, με σκοπό την επίτευξη συναίνεσης αυτών των προσώπων στην εκμετάλλευσή τους από ένα άλλο πρόσωπο. Στον όρο εκμετάλλευση περιλαμβάνεται τουλάχιστον η εκμετάλλευση της πορνείας άλλων, ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, η αναγκαστική εργασία, η δουλεία και οι παρεμφερείς πρακτικές και η αφαίρεση οργάνων²⁴. Η διακίνηση και εμπορία είναι, δηλαδή, όρος ευρύτερος της διακίνησης γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση.

Το ελληνικό νομοσχέδιο περιορίζει τη έννοια της διακίνησης και εμπορίας σε αυτήν με μόνο σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Γι' αυτό και επιλέγει να τη

ρυθμίσει στα πλαίσια του κεφαλαίου 19 του Ποινικού Κώδικα με τίτλο «εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής», τροποποιώντας το άρθρο 351 περί σωματεμπορίας.

Είναι αλήθεια ότι στην Ελλάδα η σεξουαλική εκμετάλλευση αποτελεί τον κύριο τρόπο εκμετάλλευσης των θυμάτων της διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων. Όμως μπορεί να αποσκοπεί και σε άλλες μορφές εκμετάλλευσης, όπως η αναγκαστική εργασία ή η αφαίρεση οργάνων. Σκόπιμο θα ήταν, λοιπόν, εφόσον ο νομοθέτης αποφάσισε να ρυθμίσει το πρόβλημα, να το κάνει με τρόπο σύμφωνο με τα διεθνή κείμενα. Σήμερα η ζήτηση στην Ελλάδα είναι στην αγορά του σεξ και γι' αυτό οι διακινητές προάγουν τα θύματα στην πορνεία. Δεν πρέπει, όμως να ξεχνάμε και τα κυκλώματα εκμετάλλευσης ανηλίκων, λ. χ. των λεγομένων παιδιών των φαναριών, που τόσο ενεργά δρουν στη χώρα μας, τα μέλη των οποίων δε θα τιμωρούνται με το νέο 351, ούτε να αποκλείσουμε την εμφάνιση νέων μορφών εκμετάλλευσης στο μέλλον που επίσης θα μένουν ατιμώρητες από αυτή τη διάταξη. Γι' αυτό θα ήταν σκόπιμο το αδίκημα της εμπορίας και διακίνησης να μην περιέχει ως συστατικό στοιχείο της υπόστασής του αποκλειστικά το «σκοπό γενετήσιας εκμετάλλευσης» του διακινητή.

Βέβαια, η εκμετάλλευση αναγκαστικής εργασίας ή η αφαίρεση οργάνων τιμωρείται με άλλους νόμους, οι οποίοι, όμως, δεν καλύπτουν επαρκώς τη δράση των κυκλωμάτων, δεν τιμωρούν δηλαδή όλα τα πρόσωπα που συμμετέχουν στην «αλυσίδα της εκμετάλλευσης», από τον πρώτο που προσέγγισε το θύμα μέχρι τον τελευταίο «χρήστη» ή «αποδέκτη» του θύματος. Αντιθέτως, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών τιμωρούνται όλοι οι μετέχοντες στο σύστημα διακίνησης και εμπορίας, μέχρι μάλιστα και τον τελευταίο «χρήστη» ή «αποδέκτη» του θύματος. Το αυτό προβλέπει και το προτεινόμενο άρθρο 351, αλλά μόνο όταν πρόκειται για σεξουαλική εκμετάλλευση.

²⁴ Βλ. άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου για την Πρόληψη, Καταστολή και Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων, ιδιαίτερα Γυναικών και Παιδιών, ο.π. 3.

Κατά τη γνώμη μας, χρειάζεται λοιπόν ένα νέο άρθρο, που δε θα συμπεριλαμβάνεται στο Κεφ. 19 του Ποινικού Κώδικα και που θα ποινικοποιεί την παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων χωρίς εξειδίκευση του σκοπού της εκμετάλλευσης, σύμφωνα με τον ορισμό του Πρωτοκόλλου του ΟΗΕ που παρατίθεται παραπάνω.

Συναίνεση

Το προτεινόμενο άρθρο 351 απαριθμεί τους τρόπους άσκησης βίας για τον εξαναγκασμό του θύματος σε εκμετάλλευση και υπογραμμίζει στην παράγραφο 2 ότι η σωματεμπορία, έστω και αν τελείται με απόσπαση της συναίνεσης του θύματος όταν αυτό βρίσκεται σε ανάγκη με «υποσχέσεις, δώρα, πληρωμές ή με παροχή άλλων ωφελημάτων ή με τη χρήση απατηλών μέσων» τιμωρείται με την ίδια ποινή. Σκόπιμο θα ήταν να περιληφθεί και η «εκμετάλλευση τρωτής θέσης» στον κατάλογο των μέσων απόσπασης της συναίνεσης, που αποτελεί όρο ευρύτερο, μη περιορισμένο στην επίκληση οικονομικής ή επιβιωτικής ανάγκης και που περιλαμβάνεται και στον ορισμό του Πρωτοκόλλου των Ηνωμένων Εθνών.

Με την παραπάνω ευρεία διατύπωση, ακόμα και αν οι διακινητές ισχυριστούν ότι το θύμα είχε συναινέσει στο να μεταναστεύσει, να φέρει πλαστά έγγραφα και να δουλέψει παράνομα σε μια ξένη χώρα, τους στερείται η δυνατότητα να ισχυριστούν ότι συμφώνησε να δουλέψει σε συνθήκες ουσιαστικής δουλείας, και δη εφόσον αποδεικνύεται ότι τελούσε υπό τρωτές συνθήκες.

Ποινές

Ορθώς το νέο νομοσχέδιο προβλέπει τις αυξημένες ποινές και επιβαρυντικές περιπτώσεις στην παράγραφο 3 και 4 του άρθρου 351.

Ορισμός της γενετήσιας εκμετάλλευσης

Ορθά το νομοσχέδιο ορίζει την γενετήσια εκμετάλλευση, όρο ευρύτερο της τέλεσης ασελγούς πράξης, έτσι ώστε να τιμωρούνται όχι μόνο εκείνοι που προάγουν τα θύματα διακίνησης σε πορνεία, αλλά και χρησιμοποιούν από κερδοσκοπία την εικόνα, το σώμα και τη φωνή ενός προσώπου για την πραγματική ή προσποιητή επιχείρηση ασελγών πράξεων ή την παροχή εργασίας ή υπηρεσιών με σκοπό τη σεξουαλική διέγερση.

Άρθρο 10 (νέο άρθρο ΠΚ 351 Α)

Για πρώτη φορά το ελληνικό ποινικό δίκαιο ποινικοποιεί την χρήση υπηρεσιών πορνείας (πελάτες) με το προτεινόμενο άρθρο 351 Α, αλλά μόνο στην περίπτωση της με αμοιβή τέλεσης ασελγούς πράξης με ανήλικο. Ο νομοθέτης δεν ποινικοποιεί τη χρήση υπηρεσιών πορνείας για με αμοιβή τέλεση ασελγούς πράξης με ενήλικο. Κάτι τέτοιο θα έπρεπε τουλάχιστον να θεσμοθετηθεί για το χρήστη των υπηρεσιών αυτών που γνωρίζει ότι ο/η εκδιδόμενος/-η είναι θύμα παράνομης εμπορίας και διακίνησης²⁵. Ο εν γνώσει του χρήστη υπηρεσιών αναγκαστικής πορνείας, τελευταίος κρίκος της «αλυσίδας εκμετάλλευσης», είναι αυτός που τροφοδοτεί τα κυκλώματα εμπορίας και διακίνησης. Ουσιαστικά και ο ίδιος ασκεί βία στο θύμα, αναγκάζοντάς το να προβεί σε μία πράξη την οποία δεν επιθυμεί. Είναι λοιπόν απαραίτητη η ποινικοποίηση της αυτής της πράξης *πρώτον* λόγω της δικής του προσβλητικής της αξίας του θύματος συμπεριφοράς, αλλά και *δεύτερον* για την αποτελεσματικότερη καταστολή της δράσης των διακινητών.

²⁵ Βλ. και παράγραφο 10 ι)της σύστασης της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης ο.π. 5

Άρθρο 13

Αρωγή θυμάτων

Η νέα αυτή διάταξη στοχεύει στο να πληρώσει το νομοθετικό κενό σε σχέση με την αρωγή των θυμάτων εμπορίας και διακίνησης προσώπων. Αναγνωρίζει, λοιπόν, το νομοσχέδιο, την ανάγκη προστασίας των ατόμων αυτών και προβλέπει αρωγή για τη στέγαση, τη διατροφή, την περίθαλψη και την ψυχολογική υποστήριξή τους, για την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτισή τους. Για την πραγματοποίηση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, θεσπίζει την εξασφάλιση νομικού παραστάτη και διερμηνέα σε περιπτώσεις δίωξης του εκμεταλλευτή τους. Βέβαια, αν δεχτούμε τον ευρύτερο ορισμό της εμπορίας και διακίνησης έναντι της σωματεμπορίας του προτεινόμενου 351 ΠΚ, η προστασία αυτή θα πρέπει να επεκταθεί στα θύματα της παράνομης εμπορίας και διακίνησης με οποιοδήποτε σκοπό εκμετάλλευσης, λ.χ. παιδιά των φαναριών.

Το νομοσχέδιο, ωστόσο, αφήνει τον προσδιορισμό των μέσων επίτευξης και της διαδικασίας εφαρμογής των αρχών που θέτει στην έκδοση προεδρικού διατάγματος, το οποίο ελπίζουμε ότι όντως θα εκδοθεί, και μάλιστα το συντομότερο δυνατόν, και ότι θα είναι μελετημένο και εφαρμόσιμο, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πραγματοποίηση των επιταγών του νόμου.

Το νομοσχέδιο δεν κάνει λόγο για τη συμβολή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στον όλον αγώνα και ιδιαίτερα στην υποστήριξη των θυμάτων εμπορίας και διακίνησης. Είναι εμφανές ότι για να εφαρμοστούν οι φιλόδοξες διατάξεις του σχεδίου νόμου, η συμβολή των ΜΚΟ θα είναι πλέον η αναγκαία, και γι' αυτό ο νομοθέτης οφείλει να αναφερθεί ρητά σε αυτήν, έστω καταλείποντας τη ρύθμισή της σε προεδρικό διάταγμα.

Το άρθρο προβλέπει τη δυνατότητα αναστολής της απέλασης αλλοδαπού που είναι θύμα διακίνησης και που βρίσκεται παράνομα στη χώρα μέχρι να εκδοθεί αμετάκλητη δικαστική απόφαση κατά των υπαιτίων. Ως τώρα, τα θύματα

διακίνησης δεν ζητούν τη βοήθεια της αστυνομίας από φόβο μη συλληφθούν, κρατηθούν και απελαθούν, αλλά και από το φόβο της αντίδρασης των σωματεμπόρων. Ο νέος νόμος θα έπρεπε όμως να προσδιορίζει με ποιο καθεστώς ο αλλοδαπός θα παραμείνει στη χώρα, κυρίως αν λάβουμε υπόψη ότι αυτή η διαδικασία μπορεί να κρατήσει χρόνια. Ο νόμος μπορεί να προβλέψει ένα ειδικό καθεστώς νόμιμης παραμονής, άδειας εργασίας και ασφάλειας, ώστε να μπορέσει να διαβιώσει αξιοπρεπώς και ασφαλώς κατά το χρονικό αυτό διάστημα. Αν δε διασφαλιστούν καλύτεροι και ασφαλέστεροι όροι διαβίωσης από αυτούς υπό τους οποίους βρίσκεται σήμερα, το θύμα δε θα καταγγέλλει τους εκμεταλλευτές του.

Επιπλέον, στο νομοσχέδιο πρέπει να προστεθεί μια διάταξη με σκοπό την προστασία της ιδιωτικής ζωής των θυμάτων κατά τη διάρκεια της δίκης των εκμεταλλευτών τους. Επειδή θεωρούμε πάντως ότι το δικαίωμα ουσιαστικής υπεράσπισης των κατηγορουμένων δεν πρέπει να θιγεί, η παραπάνω μυστικότητα σωστότερο είναι να διασφαλίζεται με τη διεξαγωγή της δίκης κλεισμένων των θυρών και με την απαγόρευση δημοσιοποίησης των ονομάτων των θυμάτων από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης. Ο κατηγορούμενος, όμως, θα γνωρίζει μηνυτές, μάρτυρες και συγκεκριμένες κατηγορίες. Η δημοσιοποίηση των ονομάτων των θυμάτων μπορεί να οδηγήσει στο στιγματισμό τους και να εμποδίσει την ομαλή κοινωνική τους ένταξη είτε στη χώρα προέλευσης τους είτε στη χώρα που θα παραμείνουν.

Άρθρο 14

Επαναπατριsmός

Το προτεινόμενο άρθρο ορθώς προβλέπει τον ασφαλή επαναπατριsmό του θύματος με σεβασμό της αξιοπρεπείας του και εφόσον το θύμα δηλώσει ρητά ότι τον επιθυμεί. Στις περισσότερες περιπτώσεις, το θύμα διακίνησης δεν έχει τη δυνατότητα να καλύψει τα έξοδα του επαναπατριsmού του, ενώ πολλές

φορές τα ταξιδιωτικά του έγγραφα βρίσκονται στα χέρια των διακινητών. Αυτό θα ήταν σκόπιμο να ληφθεί υπόψη στο προεδρικό διάταγμα που θα εκδοθεί και θα ρυθμίζει τις πρακτικές λεπτομέρειες του επαναπατρισμού των θυμάτων.

Ορθώς το άρθρο αυτό προβλέπει και τη δυνατότητα παραμονής του θύματος στην Ελληνική επικράτεια, εφόσον αυτό δεν επιθυμεί να επαναπατριστεί για προβαλλόμενους από αυτό λόγους που πιθανολογούνται βάσιμοι και σοβαροί. Είναι κατανοητό ότι πολλές φορές το θύμα δε μπορεί να επιστρέψει στη χώρα προέλευσης, είτε γιατί κινδυνεύει να ξαναπέσει στα χέρια των κυκλωμάτων διακίνησης, είτε γιατί θα διασυρθεί κοινωνικά, ή ακόμα και συχνότατα θα διωχθεί. Όχι σπάνια δεν είναι ούτε από την οικογένειά του αποδεκτό. Το νέο άρθρο προβλέπει τη δυνατότητα παραμονής των αλλοδαπών θυμάτων στην Ελλάδα, χωρίς όμως να προσδιορίζει με ποιο καθεστώς. Σκόπιμο θα ήταν να συγκεκριμενοποιηθεί το καθεστώς παραμονής και άδειας εργασίας για τα θύματα που θα μείνουν στην Ελληνική επικράτεια, ενώ απαραίτητος θα ήταν και ο σχεδιασμός προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης των θυμάτων, με σκοπό την ομαλότερη ένταξή τους στην Ελληνική κοινωνία.

Πρόληψη

Το νομοσχέδιο δεν περιλαμβάνει διατάξεις για την πρόληψη της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων. Το Κράτος πρέπει να επιφορτίσει κάποιο από τα όργανά του, ενδεχομένως τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, με την αρμοδιότητα εκπόνησης και εφαρμογής μιας εκτεταμένης καμπάνιας, με σκοπό την ενημέρωση:

Ι) των θυμάτων της διακίνησης ότι τα δικαιώματά τους προστατεύονται, ότι οι Ελληνικές αρχές θα τους συμπαρισταθούν, αν αποφασίσουν να καταγγείλουν τους εκμεταλλευτές τους

II) του ανδρικού πληθυσμού της χώρας σε σχέση με τις συνθήκες διαβίωσης των θυμάτων της διακίνησης και τη δράση των κυκλωμάτων, ώστε να συνειδητοποιήσουν ότι χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες αναγκαστικής πορνείας συντηρούν ένα καθεστώς σύγχρονης δουλείας²⁶.

Το σπουδαιότερο για την πρόληψη του φαινομένου αυτού είναι η οργάνωση συστηματικής συνεργασίας της χώρας μας με τις αρμόδιες αρχές των άλλων χωρών, αλλά και με τις σ' αυτές προξενικές αρχές μας για την αποτελεσματικότερη παρεμπόδιση της κυκλοφορίας των εκμεταλλευτών και της διακίνησης των υποψήφιων θυμάτων από τις χώρες αυτές προς την δική μας.

Καταστολή

Κρίσιμος για την εφαρμογή αυτού του νόμου είναι φυσικά ο ρόλος της αστυνομίας. Εκτός από την εκκαθάριση των Σωμάτων Ασφαλείας από άτομα που συμμετέχουν ή καλύπτουν με όποιο τρόπο μπορούν τα κυκλώματα διακίνησης, χρήσιμη είναι η ευαισθητοποίηση των μελών των Σωμάτων Ασφαλείας σε σχέση με το θέμα. Πάντως, αμφίβολο είναι αν θα απέβαινε λυσιτελής η δημιουργία ενός ειδικού σώματος της Αστυνομίας για την αποτελεσματικότερη καταστολή της εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων. Η ειδική υπηρεσία της Αστυνομίας για την πορνεία σαφώς δεν επέτυχε.

Λοιπές διατάξεις που τροποποιούν το Κεφάλαιο 19 του Ποινικού Κώδικα με τίτλο «εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής»

²⁶ Εξαιρετικά επιτυχημένη θεωρούμε την καμπάνια της Διεθνούς Οργάνωσης Μετανάστευσης, με σύνθημα « Εσύ πληρώνεις για μια νύχτα, εκείνη πληρώνει με τη ζωή της» (You pay for a night, she pays with her life)

Άρθρο 1 – 5 (Τροποποίηση άρθρων ΠΚ 338, 342, 343, 344)

Οι τροποποιήσεις των παραπάνω άρθρων είναι ορθές. Η επέκταση της προστασίας στους άνδρες από την κατάχρηση σε ασέλγεια είναι σύμφωνη με την αρχή της ισότητας, αλλά και ανταποκρίνεται στη διάδοση της έκδοσης ανδρών, κυρίως πολλών ανηλίκων. Η αύξηση των ποινών στα εγκλήματα της κατάχρησης ανηλίκων σε ασέλγεια και της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας είναι ορθή και ανάλογη με τη βαρύτητα των εγκλημάτων αυτών. Το τροποποιημένο άρθρο 344 καταργεί την ανάγκη έγκλησης για τη δίωξη μιας σειράς εγκλημάτων (κατάχρηση σε ασέλγεια, αποπλάνηση παιδών, κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια και ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας), τα οποία πλέον διώκονται αυτεπαγγέλτως. Το άρθρο αυτό δημιουργεί κάποιους δισταγμούς για τις ψυχολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις σε μερικές περιπτώσεις παιδιών ψυχικά τραυματισμένων ή υπερευαίσθητων. Κάποια ειδικότερη ρύθμιση εν όψει αυτών των περιπτώσεων μας φαίνεται ενδεδειγμένη.

Άρθρο 6 (Τροποποιεί ΠΚ 348)

Είναι γνωστό ότι τα κυκλώματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης γυναικών, από τα οποία διακινείται και μεγάλος αριθμός ανηλίκων, διαφημίζουν ανεμπόδιστα το «εμπόρευμα» με αγγελίες, διαφημιστικά σποτ σε μερικά από τα πιο ευρέως διαδεδομένα μέσα ενημέρωσης. Ορθώς λοιπόν το νομοσχέδιο ποινικοποιεί τη δημοσίευση από τα μέσα ενημέρωσης αγγελίας, εικόνας κ.τ.λ. με σκοπό τη διευκόλυνση της ασέλγειας με πρόσωπα νεότερα των 18 ετών. Νομίζουμε ωστόσο ότι ο περιορισμός αυτός είναι άστοχος. Οι αγγελίες δε θα αναγράφουν πλέον ηλικία και ο υπεύθυνος του μέσου ενημέρωσης θα μπορεί ευλόγως να ισχυριστεί - και όταν το θύμα είναι ανήλικο - ότι δεν ήταν εύκολο γι' αυτόν να γνωρίζει την ηλικία του θύματος.

Εν πάση περιπτώσει δεν επιτρέπεται να δρα ατιμωρητί η ισχυρότατη και αποτελεσματικότερη προώθηση από τα μέσα ενημέρωσης της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των γυναικών - θυμάτων.

Άρθρο 7 (Προστιθέμενο άρθρο ΠΚ 348 Α)

Ορθώς το νέο αυτό άρθρο ποινικοποιεί την πορνογραφία κατ' ανηλίκων και μάλιστα για όλη την αλυσίδα κατασκευής και διακίνησης πορνογραφικού υλικού, από αυτόν που παρασκευάζει μέχρι αυτόν που διακινεί ή απλώς κατέχει πορνογραφικό υλικό. Άστοχα όμως το άρθρο αυτό περιορίζει την ηλικία του εκμεταλλευόμενου ανηλίκου στα 15, κάτι που είναι αντίθετο με τον ορισμό του παιδιού από το άρθρο 1 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που έχει επικυρωθεί από τη χώρα μας²⁷. Επιβάλλεται λοιπόν η αύξηση της ηλικίας προστασίας στα 18. Ορθό θα είναι να προβλέπεται και η τιμώρηση κατασκευής πορνογραφικού υλικού με τη συμμετοχή προσώπων ενηλίκων εξαναγκαζομένων ή ανύποπτων ότι χρησιμοποιούνται για τέτοιο σκοπό.

Άρθρο 8 (τροποποιεί το άρθρο ΠΚ 349)

Το προτεινόμενο άρθρο αυξάνει την ποινή για τη μαστροπεία κατά ανηλίκων και καταργεί την παράγραφο 3, δηλαδή το αξιόποινο της μαστροπείας κατά ενηλίκων, δηλαδή της προαγωγής στην πορνεία, της ψυχικής και υλικής διευκόλυνσης της πορνείας μη εκδιδομένου εισέτι προσώπου, που κατά την μέχρι σήμερα νομοθεσία και νομολογία λαμβάνει χώρα χωρίς τη χρήση βίας, απάτης, πλάνης, απειλής.

²⁷ ν. 2101/1992

Από την εισηγητική έκθεση διαφαίνεται πως ο νομοθέτης θεωρεί ότι η μαστροπεία καλύπτεται από τη διευρυμένη αντικειμενική υπόσταση της σωματεμπορίας του νέου 351ΠΚ. Όμως κάτι τέτοιο δε φαίνεται να συμβαίνει, εφόσον σύμφωνα με το ισχύον 349 παρ. 3 η μαστροπεία τελείται ανεξάρτητα βίας, πλάνης, απάτης και απειλής του/της εκδιδόμενου/-ης, κάτι που είναι συστατικό στοιχείο της υπόστασης του νέου 351. Επιπλέον, το αδίκημα της μαστροπείας διατηρείται για τους ανήλικους, παρότι στις διατάξεις περί σωματεμπορίας προβλέπεται, και μάλιστα ως επιβαρυντική περίπτωση, σωματεμπορία ανηλίκων. Άρα, εφόσον ο νομοθέτης διατηρεί δυο διαφορετικά αδικήματα για τους ανηλικούς, γιατί καταργεί τη μαστροπεία για τους ενηλίκους;

Ο παλιός ΠΚ, στο άρθρο 349 παρ. 3 θεωρούσε ότι θύμα μαστροπείας μπορούσε να είναι μία γυναίκα, η οποία δεν είχε γίνει πριν πόρνη, κατά την κρατούσα άποψη στη νομολογία²⁸, και η οποία με οποιονδήποτε τρόπο πείσθηκε να εκδοθεί και στην οποία παρασχέθηκαν τα μέσα ώστε να το κάνει.

Σκοπός της διάταξης ήταν η κατά το δυνατόν προφύλαξη των γενετήσιων σχέσεων από την εμπορευματοποίηση (Μαγκάκης). Στο βάθος της αυτή η διάταξη διέβλεπε τις σχέσεις εξουσίας ή συναισθηματικής εξάρτησης που υπάρχουν μεταξύ του μαστροπού και της γυναίκας που πείσθηκε να εκδοθεί για πρώτη φορά.

Σημειωτέον ότι κανένα διεθνές νομοθετικό κείμενο επικυρωμένο από τη Ελλάδα δεν προβλέπει την κατάργηση της μαστροπείας.

Το άρθρο 349 παρ. 3 πρέπει να διατηρηθεί, να επεκταθεί η προστασία που παρέχει στα εκδιδόμενα πρόσωπα γενικά, σύμφωνα με την αρχή της ισότητας, και μάλιστα να αυξηθούν οι ποινές που προβλέπει.

²⁸ Βλ. όμως σωστές αντιρρήσεις επ' αυτού από τον Γ. Α. Μαγκάκη, ο οποίος ισχυρίζεται ότι θύμα μπορεί να είναι και πόρνη

Άρθρο 12 παράγραφος 2 (καταργεί το άρθρο ΠΚ 350)

Το νομοσχέδιο καταργεί το έγκλημα της εκμετάλλευσης πόρνης, δηλαδή το να διατρέφεται κανείς αποκλειστικά ή εν μέρει από τα έσοδα εκδιδόμενης γυναίκας. Η διατήρηση αυτού του άρθρου μας φαίνεται απαραίτητη. Είναι φανερό ότι τέτοια πρόσωπα αφ' ενός μεν εξαναγκάζουν το θύμα – χρηματοδότη τους να παραμείνει στο επάγγελμα, αφ' ετέρου να εκδίδεται κατά το δυνατόν περισσότερο και κατά οποιονδήποτε εξευτελιστικό τρόπο για την αύξηση του εισοδήματός τους. Συγχρόνως, δημιουργεί με κάθε μέσο εξάρτηση του θύματος από αυτόν, για να κρατεί ασφαλή την πηγή των πόρων του, ακόμη και με εθισμό του θύματος στα ναρκωτικά. Εξάλλου, τα συστατικά στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος αυτού είναι πολύ ευχερέστερα αποδείξιμα από εκείνα της μαστροπείας και της σωματεμπορίας που περιλαμβάνουν δυσαπόδεικτα ψυχολογικά στοιχεία. Προτείνουμε όμως τη νέα διατύπωσή του ως εξής: « Όποιος συντηρείται ολικά ή μερικά από τις εισπράξεις κατ' επάγγελμα εκδιδομένου προσώπου, τιμωρείται με φυλάκιση 2 έως 5 ετών».

Τέλος, προτείνουμε ένα νέο άρθρο σε σχέση με την καταστολή των εγκλημάτων αυτών, το οποίο προσωρινά αριθμούμε ως 12 Α του νομοσχεδίου. Δεδομένου ότι η σεξουαλική εμπορευματοποίηση και εκμετάλλευση της γυναίκας δεν ήταν ακάλυπτη από τις ισχύουσες διατάξεις, ωστόσο έμενε ατιμώρητη κυρίως λόγω της στάσης των αστυνομικών οργάνων, απαραίτητη θεωρούμε την πρόβλεψη τιμωρίας τους με βάση τη διατύπωση του άρθρου 16 της Σύμβασης κατά των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή ποινής. Αλλιώς, η αύξηση των ποινών των σωματεμπόρων, προαγωγών κ.τ.λ, καθώς και η τιμώρηση των δραστών του νέου 351 θα έχουν ως αποτέλεσμα απλώς την αύξηση των παρεχομένων στους αστυνομικούς ανταλλαγμάτων για την απραξία τους. Συγκεκριμένα προτείνουμε την εξής διατύπωση:

«Όργανο του Κράτους ή πρόσωπο που ενεργεί κατά οποιονδήποτε τρόπο με κρατική ιδιότητα και διαπράττει αυτό το ίδιο ή συνεργεί κατά οποιονδήποτε τρόπο ή προτρέπει ή συναινεί ρητά ή σιωπηρά στη διάπραξη των εγκλημάτων των άρθρων 349, 350 (του οποίου τη διατήρηση ζητούμε), και 351 τιμωρείται με φυλάκιση ενός μέχρι 3 ετών. Αν αποδειχθεί συμμετοχή του στα κέρδη των διακινητών ή σωματεμπόρων ή άλλη επωφελής προς αυτόν παραχώρηση οποιουδήποτε είδους, η ποινή θα είναι φυλάκιση από 3 έως 5 έτη ή, αν η συνεργασία έχει μονιμότερο χαρακτήρα, κάθειρξη μέχρι 10 ετών».

- Διεθνής Οργάνωση Ανθρωπίνων δικαιωμάτων **Human Rights Watch**, σχολιασμός νομοσχεδίου και υπόμνημα ανησυχίας για τις διαστάσεις της εμπορίας ανθρώπων στην Ελλάδα, στην ιστοσελίδα: <http://www.hrw.org/>

- **Φεμινιστικό Κέντρο Αθήνας**, Ερεσσού 14 Αθήνα.

ΠΡΟΣ

- τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης
- τον Υπουργό Δικαιοσύνης
- τον Υπουργό Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
- τον Υπουργό Υγείας – Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
- την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ίσων Ευκαιριών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- αρχηγούς κομμάτων
- βουλευτές/-ίνες

Κοινοποιείται: Πρωθυπουργό κ. Κ. Σημίτη

Γενική Γραμματέα Ισότητας κ. Έφη Μπέκου

Θέμα: Σχέδιο Νόμου για την «καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας κατ' ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών»

A. Εισαγωγή

Όπως διαπιστώνεται και στην **εισηγητική έκθεση** του αρχικού **νομοσχεδίου** που επεξεργάστηκε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης «η **εμπορία ανθρώπων με σκοπό την οικονομική εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής τους (trafficking in human beings)** έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Εκτιμάται μάλιστα ότι αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη «εγκληματική επιχείρηση» μετά την παράνομη εμπορία ναρκωτικών και όπλων. Σύμφωνα με υπολογισμούς της UNICEF ένα περίπου εκατομμύριο παιδιά προωθούνται κάθε χρόνο στην πορνεία. Άλλοι διεθνείς οργανισμοί εκτιμούν ότι μόνο κατά το έτος 2000 περίπου 700.000 γυναίκες προωθήθηκαν με εξαναγκασμό, εξαπάτηση ή εξαγορά στην πορνεία σε παγκόσμια κλίμακα, ενώ τουλάχιστον 300.000 γυναίκες από την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη προωθήθηκαν από τα δίκτυα του οργανωμένου εγκλήματος στην πορνεία σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Από τις παράνομες αυτές «επιχειρήσεις» του οργανωμένου εγκλήματος υπολογίζεται ότι κατά το έτος 2000 προέκυψαν σε παγκόσμιο επίπεδο οικονομικά έσοδα ύψους περίπου 2,4 τρισεκατομμυρίων δραχμών (7 δισεκατομμυρίων ευρώ)».

Στην **εισηγητική έκθεση** διαπιστώνεται επίσης ότι «η **εμπορία ανθρώπων πέρα από τον καθαυτό απεχθή της χαρακτήρα, επιφέρει ευρύτατες και συχνά βαριές ψυχικές και σωματικές βλάβες στα θύματα, ιδίως μάλιστα σε εκείνα των οποίων η κοινωνική κατάσταση είναι ευάλωτη, όπως λ.χ συμβαίνει στις περιπτώσεις των ανηλίκων και των αλλοδαπών. Πολύ συχνά η θέση των τελευταίων επιβαρύνεται και από άλλους κοινωνικούς παράγοντες, όπως είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός, η άγνοια της γλώσσας, η οικονομική δυσπραγία κ.ά.**»

Όσον αφορά τις αιτίες του σύγχρονου δουλεμπορίου των αλλοδαπών γυναικών και την έκταση που αυτό το νέο σχετικά κοινωνικό φαινόμενο έχει προσλάβει στην Ελλάδα, σε κείμενο του υπουργείου δημοσίας τάξης συνοδευτικό του σχετικού νομοσχεδίου, με τίτλο «στοιχεία για την εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση στην Ελλάδα»,

διατυπώνεται η άποψη ότι «πρόκειται αναμφίβολα για μια σύγχρονη μορφή δουλεμπορίου που εξαπλώνεται με ιλιγγιώδη ταχύτητα και η οποία συνδέεται άμεσα με τη διεθνή οικονομική ανισότητα, τις μεταναστευτικές πολιτικές και την αναζήτηση «φτηνών σεξουαλικών υπηρεσιών» παράλληλα με την ανάπτυξη της βιομηχανίας του σεξ. Η σεξουαλική - οικονομική εκμετάλλευση αλλοδαπών κυρίως γυναικών παρουσιάζει αύξηση και στην **Ελλάδα...ο αριθμός των θυμάτων στη χώρα μας βαίνει αυξανόμενος από τις αρχές της 10ετίας του 1990. ..Αξίζει να σημειωθεί τέλος, ότι το πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων συνδέεται άρρηκτα με την «εσωτερική» ζήτηση στις χώρες προορισμού, τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες στις χώρες προέλευσης των γυναικών αλλά και με την εμπλοκή -όλο και πιο συχνά- ομάδων του οργανωμένου εγκλήματος, λόγω των αυξημένων κερδών και των ελαχίστων κινδύνων που διατρέχουν».**

Στο ίδιο κείμενο εξάλλου, στο υποκεφάλαιο Γ που φέρει τον τίτλο «**συνθήκες διαβίωσης στην Ελλάδα**», αναγνωρίζεται ότι «**στους χώρους που διαμένουν οι αλλοδαπές γυναίκες, επικρατούν απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης ενώ σχεδόν το σύνολο αυτών καθημερινά υπόκειται σε καθεστώς βίας. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχουν ελεύθερες αλλοδαπές-θύματα εμπορίας ανθρώπων, καθώς με την άσκηση βίας αποκλείεται κάθε σκέψη διαφυγής από τον έλεγχο του προαγωγού. Επίσης θα πρέπει να επισημανθεί το ψυχοσωματικό τέλμα στο οποίο περιέρχονται οι γυναίκες αυτές.. Τέλος, οι περισσότερες από τις γυναίκες αυτές παρουσιάζουν προβλήματα υγείας...»**

B. Γενικές παρατηρήσεις

Από τα παραπάνω και μόνο προκύπτει αβίαστα και με σαφήνεια ότι όλες οι πράξεις που συνδέονται με την εμπορία ανθρώπων και την εκμετάλλευσή τους, ενέχουν το στοιχείο της βίας και συνιστούν **παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας, η**

οποία αποτελεί έννομο αγαθό, πρώτιστο μεταξύ αυτών που προστατεύονται ποινικά. Επίσης, οι βαριές και αμετάκλητες σωματικές βλάβες των γυναικών αυτών που είναι συνέπεια των απάνθρωπων συνθηκών της καταναγκαστικής εκπόρνευσής τους συνιστούν επιπλέον σαφή **παραβίαση των αναπαραγωγικών δικαιωμάτων τους**, δικαιώματα που κατοχυρώνονται με διεθνείς συμβάσεις, τις οποίες έχει συνυπογράψει και η Ελλάδα και ορισμένες από αυτές έχουν γίνει και εσωτερικοί νόμοι της χώρας.

Παρόλα αυτά, και τα δύο νομοσχέδια, πρώτα του υπουργείου Δημόσιας Τάξης και στη συνέχεια του υπουργείου Δικαιοσύνης που επέφερε δυσμενέστερες τροποποιήσεις σε βασικές διατάξεις του πρώτου, βρίσκονται σε πλήρη αναντιστοιχία με τις θεσμικού χαρακτήρα απαιτήσεις τόσο στο πεδίο αντιμετώπισης του απάνθρωπου και σεξιστικού αυτού φαινομένου όσο και στο πεδίο προστασίας των θυμάτων. Δεν απαιτούνται ιδιαίτερες νομικές γνώσεις μετά την ανάγνωση της εισηγητικής έκθεσης και των συνοδευτικών της κειμένων, αλλά αρκεί η άμεση ή έμμεση πληροφόρηση - ιδιαίτερα όσων διαβιώνουν στην ελληνική επαρχία- για να αντιληφθούμε ότι για την αντιμετώπιση -σε θεσμικό πεδίο- των κυκλωμάτων της καταναγκαστικής πορνείας κατά κύριο λόγο των αλλοδαπών γυναικών αλλά και των παιδιών δεν αρκεί η *«ήπια τροποποίηση του 19ου κεφαλαίου του Ποινικού Κώδικα»* και η λήψη *«κάποιων μέτρων για την παροχή αρωγής στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων»*.

Γ. Φιλοσοφία του νομοσχεδίου

Η φιλοσοφία που διαπνέει το συγκεκριμένο νομοσχέδιο τόσο στο ΜΕΡΟΣ Α' (τροποποίηση άρθρων του Ποινικού Κώδικα) όσο κυρίως στο ΜΕΡΟΣ Β' (Αρωγή) μας δημιουργεί βάσιμα την εντύπωση ότι η διαμόρφωσή του έρχεται να καλύψει περισσότερο μια έξωθεν επιβαλλόμενη υποχρέωση παρά

τη βούληση της Πολιτείας να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την εμπορία παιδιών και γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση.

Η φιλοσοφία του νομοσχεδίου, η οποία μας βρίσκει αντίθετους/-ες, συμπυκνώνεται στα παρακάτω **σημεία**:

1. Οι αλλοδαπές γυναίκες που εκπορνεύονται καταναγκαστικά δεν αντιμετωπίζονται ως θύματα απέναντι στα οποία απαιτούνται συγκεκριμένα μέτρα. προστασίας. Η αντίληψη αυτή αποτυπώνεται κυρίως στο δεύτερο μέρος του νομοσχεδίου που αφορά την **Αρωγή (άρθρο 12)**. Ενώ η αρωγή θυμάτων αποτελεί το σημαντικότερο κεφάλαιο για την αντιμετώπιση του διεθνούς εγκλήματος trafficking, όπως εξάλλου προκύπτει και από την Εισηγητική Έκθεση του νομοσχεδίου και τα διεθνή κείμενα που αναφέρονται σε αυτήν, στο νομοσχέδιο δεν θεσμοθετείται κανένα συγκεκριμένο μέτρο, κανένας μηχανισμός αρωγής των θυμάτων, ούτε προβλέπονται οι πηγές των σχετικών πόρων. Οι σχετικές ρυθμίσεις (παράγραφος 3 του άρθρου 12) επαφίενται ... σε μελλοντική έκδοση Προεδρικού Διατάγματος, του οποίου ο χρόνος έκδοσης και το περιεχόμενο δεν προσδιορίζονται (!).

2. Παρόλο που είναι γνωστό ότι τα θύματα της καταναγκαστικής πορνείας είναι στην πλειοψηφία τους ενήλικες (20-30 ετών) και τα δύο νομοσχέδια αφορούν αποκλειστικά στις ανήλικες και μάλιστα μέχρι 15 ετών. Κατ' αναλογία αντιμετωπίζεται και η δίωξη στην περίπτωση των «ροζ» αγγελιών, αν και γνωρίζουμε ότι αυτές στη συντριπτική τους πλειοψηφία προωθούν την καταναγκαστική πορνεία. Η απροθυμία να ενταχθούν στις σχετικές διατάξεις και οι ενήλικες καταγράφει μεν την ατολμία απέναντι στους δουλέμπορους αλλά κυρίως προδικάζει την ανενόχλητη συνέχιση της δράση τους και επιπλέον τη διαφήμισή τους μέσα από τα ΜΜΕ. Εξάλλου, ο προσδιορισμός του ορίου της ανηλικότητας στα 15 έτη καθιστά εγκληματική την αδιαφορία για τα άνω των δεκαπέντε ετών ανήλικα πρόσωπα.

3. Οι «πελάτες», χωρίς τη συμμετοχή των οποίων θα ήταν αδύνατη να λειτουργήσουν τα δίκτυα της καταναγκαστικής πορνείας, μένουν στο απυρόβλητο και δεν προβλέπεται η δίωξή τους. Είναι όμως «κοινό μυστικό»

ότι αυτοί που χρησιμοποιούν τα θύματα του σύγχρονου δουλεμπορίου για τη σεξουαλική τους απόλαυση είναι σε θέση να γνωρίζουν ότι το «εμπόρευμα» που τους προσφέρεται υφίσταται καθημερινή βία και βασανιστήρια.

Είναι επομένως υποκριτικό να μην αναγνωρίζει ο νόμος τους «πελάτες» ως υπεύθυνους κατά ένα μεγάλο μέρος για την εξάπλωση του εγκλήματος στις σημερινές τραγικές του διαστάσεις και ηθικά απαράδεκτο να τιμωρούνται τα θύματα για παράνομη πορνεία, αλλά και παράνομη είσοδο ή παραμονή στη χώρα, και να μην τιμωρούνται οι κυρίως συνένοχοι της παρανομίας των θυμάτων.

4. Αν και οι περιοριστικές μεταναστευτικές πολιτικές θεωρούνται, σύμφωνα και με τη εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου, ως μια από τις αιτίες εξάπλωσης του trafficking, στο παρόν νομοσχέδιο δεν προτείνεται ειδικό καθεστώς νόμιμης παραμονής για τα θύματα καταναγκαστικής πορνείας κατ' εξαίρεση των διατάξεων του ν.2910/2001.

Δ. Οι προτάσεις μας

A' ΜΕΡΟΣ

Ορισμός της εμπορίας και της διακίνησης ανθρώπων (άρθρο 1 ν/σ - 323Α του Π.Κ): Είναι αναγκαίο ο σαφής ορισμός του εγκλήματος της εμπορίας και της διακίνησης ανθρώπων με συγκεκριμένη αναφορά στην πορνεία κλπ., όπως προβλέπεται από το Πρωτόκολλο «για την πρόληψη, καταστολή και τιμωρία της διακίνησης προσώπων, ιδιαίτερα γυναικών και παιδιών» που, όπως αναγράφεται και στην Εισηγητική Έκθεση του Νομοσχεδίου, έχει υποβληθεί προς κύρωση στο Εθνικό μας Κοινοβούλιο.

Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο: «Η έκφραση «*διακίνηση προσώπων*» ορίζει την πρόσληψη, τη μεταφορά, τη διαμονή ή την υποδοχή προσώπων, με χρήση βίας ή απειλή χρήσης βίας, με απαγωγή, δόλο, απάτη, ερεθισμό, φόβο ή κατάχρηση εξουσίας ή δίνοντας ή παίρνοντας χρήματα ή οφέλη για την

επίτευξη της συναίνεσης προσώπου κατέχοντος εξουσία επί ενός άλλου με σκοπό την εκμετάλλευση αυτού του τελευταίου, ανεξάρτητα από τη συναίνεσή του. Η εκμετάλλευση περιλαμβάνει τουλάχιστο την πορνεία ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την εργασία ή τις επιβληθείσες υπηρεσίες, τη σκλαβιά ή ανάλογες μεθόδους προς αυτή ή τη δουλεία.»

- **Ενήλικες**: Με τις περί μαστροπείας διατάξεις να προβλέπεται η τιμωρία των δραστών και όταν το θύμα είναι ενήλικο και μόνο οι ποινές να είναι βαρύτερες όταν το θύμα είναι ανήλικο. Παράλληλα, να ισχύσει η **αρχή της αναστροφής του βάρους της απόδειξης** και το βάρος της απόδειξης της αθωότητάς του να φέρει ο δράστης του εγκλήματος (μαστροπός).

- **Το όριο ενηλικίωσης** για το θύμα πρέπει να είναι ενιαίο τόσο στον Αστικό όσο και στον Ποινικό Κώδικα, με τις ανάλογες διακυμάνσεις για τις εκάστοτε περιπτώσεις επιβολής ποινής - σύμφωνα εξάλλου και με διεθνείς συστάσεις προς την Ελλάδα της Ε.Ε. και του Ο.Η.Ε. Συνεπώς, να αναγράφεται ρητά ότι ανήλικος είναι ο/η μη συμπληρώσας/-σασα το 18^ο έτος της ηλικίας, όπου προβλέπονται βαρύτερες ποινές για εγκλήματα διαπραχθέντα σε βάρος ανηλίκων.

- **Μαστροπεία (άρθρο 7 ν/σ - άρθρο 349 ΠΚ)**: με το νομοσχέδιο αποποινικοποιείται η μαστροπεία ενηλίκων, και τιμωρείται μόνο η μαστροπεία ανηλίκων. Η μαστροπεία ενηλίκων πρέπει να καλύπτεται από το νέο διευρυμένο άρθρο 351 περί σωματεμπορίας.

- **Κατάχρηση σε ασέλγεια (άρθρο 2 ν/σ - άρθρο 338 ΠΚ)**: Το άρθρο 1 του νομοσχεδίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης σε αντίθεση με το άρθρο 2 του ν/σ του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης τιμωρεί μόνο την εξώγαμη συνουσία. Να επαναφερθεί η προηγούμενη διατύπωση, η οποία καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα πράξεων κατάχρησης σε ασέλγεια.

- **Δίωξη πελατών**: Η θέσπιση ειδικής διάταξης για την τιμωρία του «πελάτη» είναι απαραίτητη για τους λόγους αναφέρονται στην παράγραφο Γ3. Επιπλέον, το γεγονός ότι «οι πελάτες» στην Ελλάδα υπολογίζονται σε 1.200.000 έως

1.500.000 άνδρες, δηλαδή το μισό του ενεργού σεξουαλικά ανδρικού πληθυσμού, και ότι η συντελούμενη αυτή βαρβαρότητα έχει προφανώς την κοινωνική ανοχή καθιστά τη θέσπιση της συγκεκριμένης διάταξης επείγουσα και για λόγους διαπαιδαγώγησης.

Ο παιδαγωγικός χαρακτήρας του νόμου, θα δώσει στη νέα, κατά κύριο λόγο, γενιά τη δυνατότητα να αντιληφθεί ότι η σεξουαλική συνεύρεση με θύματα διακίνησης και σεξουαλικής εκμετάλλευσης συνιστά παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προσωπικών ελευθεριών και τιμωρείται ποινικά.

- **Αγγελίες: (άρθρο 6 ν/σ – άρθρο 348Α του ΠΚ):** Απαγόρευση δημοσίευσης έντυπων ή ηλεκτρονικών αγγελιών που προωθούν την καταναγκαστική πορνεία και συμβάλλουν στην καθημερινή εξοικείωση της κοινωνίας και ιδιαίτερα των νέων με την ύπαρξή της, στη νομιμοποίησή της τελικά στη συνείδηση των ατόμων, ανδρών και γυναικών.
- Να προβλέπεται η δυνατότητα εξουσιοδότησης ενώσεων, οργανώσεων ή νομικών προσώπων να αναλαμβάνουν δικαστικές, διοικητικές ή άλλες διαδικασίες εξ ονόματος των θυμάτων εφόσον αυτά δεν έχουν αντίρρηση.

B' ΜΕΡΟΣ

Αρωγή (άρθρο 12)

Η διασφάλιση της αρωγής στα θύματα πρέπει να προβλέπεται ρητά στο γράμμα του νόμου, διαφορετικά, η εφαρμογή του θα είναι ανέφικτη. Συνεπώς, προτείνουμε να προβλέπεται ρητά στο νόμο:

- Απαγόρευση κράτησης αλλά και απέλασης αλλοδαπών θυμάτων καταναγκαστική πορνείας που βρίσκονται παράνομα στη χώρα.

- Ίδρυση και οι αρχές λειτουργίας ειδικών χώρων υποδοχής και παραμονής (καταφυγίων) για τα θύματα διακίνησης και για όσο χρονικό διάστημα απαιτηθεί. Στα καταφύγια αυτά θα καλύπτονται οι ανάγκες διαβίωσης των θυμάτων, θα τους παρέχεται η απαραίτητη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ψυχολογική στήριξη από εξειδικευμένο και ειδικά εκπαιδευμένο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό και θα εξασφαλίζεται η πλήρης ενημέρωση για τα δικαιώματά τους και νομική αρωγή, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των θυμάτων. Στο διάστημα μέχρι να λειτουργήσουν τα πιο πάνω καταφύγια να προβλέπεται η εξασφάλιση κατάλληλης και ασφαλούς στέγασης.
- Δημιουργία ειδικού οργάνου για τη θέσπιση των αρχών λειτουργίας των πιο πάνω καταφυγίων και την εποπτεία για τη τήρησή τους. Στο όργανο αυτό αποφασιστικού χαρακτήρα συμμετοχή να έχουν όλοι εκείνοι οι φορείς (αντιρατσιστικές οργανώσεις, φεμινιστικές/ γυναικείες οργανώσεις, ΜΚΟ), που ασχολούνται και δραστηριοποιούνται γύρω από το ζήτημα της διακίνησης. Στην ίδια κατεύθυνση κινείται τόσο η τροποποιημένη Κοινοτική Οδηγία 76/207 για τη σεξουαλική παρενόχληση όσο και ειδικά όργανα που έχουν ήδη θεσπιστεί στην Κύπρο για την περίπτωση της ενδοοικογενειακής βίας («Ταμείο Θυμάτων Βίας» Ν. 119/2000).
- Λειτουργία τηλεφωνικών γραμμών SOS σε γλώσσες των βασικών χωρών προέλευσης των θυμάτων και ενημερωτικών - συμβουλευτικών γραφείων.
- Δημιουργία πάγιου ειδικού κονδυλίου στον προϋπολογισμό για την αντιμετώπιση των αναγκών λειτουργίας του μηχανισμού αρωγής θυμάτων και μαρτύρων, όπως ισχύει σε άλλα κράτη - μέλη της ΕΕ. Για παράδειγμα, στην Ιταλία (ν.3/3/1999) προβλέπεται ή δημιουργία ειδικού κονδυλίου για «μέτρα κατά της εμπορίας ανθρώπων» και ιδιαίτερα κατά των γυναικών.

- Κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων των δραστών και διάθεση τους στο ειδικό κονδύλι αρωγής στα θύματα.
- Χρηματοδότηση ειδικών προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης για τη διακίνηση και εμπορία των ανθρώπων και ιδιαίτερα των γυναικών.
- Πλαίσιο προστασίας μαρτύρων στη δίωξη των δραστών.
- Καταγγελία ή κατάθεση των θυμάτων ως μαρτύρων να μην αποτελεί προϋπόθεση για την αρωγή και περίθαλψή τους
- Επαγγελματική αναβάθμιση και ευαισθητοποίηση/ εκπαίδευση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αρωγής θυμάτων των αστυνομικών, γιατρών, και των υπαλλήλων παραμεθόριων, τελωνειακών και δημοτικών αρχών.

- **Επαναπατριsmός (Άρθρο 13):**

Ο ασφαλής επαναπατριsmός των ενηλίκων να είναι μόνο εκούσιος δεδομένων των κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στις χώρες προέλευσης των θυμάτων και των σοβαρών κινδύνων που αντιμετωπίζουν σε περίπτωση επαναπατριsmού. Ως προς τον ανήλικο δεν αρκεί η σύμφωνη γνώμη του Εισαγγελέα Ανηλίκων, πολύ περισσότερο που δεν λειτουργεί ακόμη η Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων. Απαιτείται η δημιουργία οργάνου στελεχωμένου από συγκεκριμένες ειδικότητες (επιμελητού ανηλίκων, κοινωνικού λειτουργού, παιδοψυχολόγου, δικαστού, εισαγγελέα κ.ά.).

Θέσπιση διατάξεων που να επιτρέπουν την άμεση νομιμοποίηση των αλλοδαπών θυμάτων, κατ' εξαίρεση των ισχυουσών διατάξεων του Ν 2910/2001, και θα προστατεύουν το δικαίωμα ασύλου και την αρχή του non-refoulement (μη επαναπροώθηση).

Επισημαίνουμε ότι το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ έχει υιοθετήσει το Trafficking Victims Protection Act of 2000, σύμφωνα με το οποίο ένα θύμα διακίνησης για σεξουαλική εκμετάλλευση δικαιούται ειδικής βίζας παραμονής στις Η.Π.Α., εάν ο επαναπατρισμός του θα συνεπαγόταν ουσιαστική δοκιμασία, με εξαιρετικά σοβαρή βλάβη για το θύμα.

Τέλος, επειδή θεωρούμε ότι η ασκούμενη μεταναστευτική πολιτική αποτελεί πρόσφορο έδαφος για τη διακίνηση, εμπορία και υπερεκμετάλλευση αλλοδαπών θεωρούμε απαραίτητη τη θέσπιση τακτικών διαδικασιών νομιμοποίησης των μεταναστών/-τριών, ώστε να μειώνεται η δυνατότητα υπερεκμετάλλευσής τους.

ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

1. ACT UP
2. Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών
3. Δίκτυο Υπεράσπισης Κοινωνικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων
4. Ένωση Ελληνίδων Νομικών
5. Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών
6. Ομάδες του Φεμινιστικού Κέντρου Αθήνας
 - Ομάδα κατά της βίας και των βιασμών
 - Φόρουμ Αριστερών Φεμινιστριών
 - Ομάδα Καισαριανής
 - Ομάδα Λεσβιών
 - Ομάδα για την παγκοσμιοποίηση (παγκόσμια πορεία γυναικών)
7. Προοδευτική ένωση Μητέρων
8. Φεμινιστική Πρωτοβουλία κατά της Καταναγκαστικής Πορνείας των Αλλοδαπών Γυναικών

- ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ – Ελλάδα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΝΟΜΟΥ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ,ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ , ΤΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΤ' ΑΝΗΛΙΚΩΝ, ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΩΓΗΣ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

Ύστερα από συγκριτική μελέτη των αντίστοιχων άρθρων του ισχύοντα Π.Κ και του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης οι παρατηρήσεις μας αφορούν στα εξής:

ΑΡΘΡΟ 323

1. Να αναφέρεται ο όρος « σεξουαλική εκμετάλλευση» παράλληλα με τις περιπτώσεις της αφαίρεσης οργάνων σώματος και της εκμετάλλευσης για εργασία.

ΑΡΘΡΟ 338

1. Να αφαιρεθεί ο όρος « εξώγαμη » , καθώς αποκλείει τις περιπτώσεις εκείνες των θυμάτων που βρίσκονται ή θα βρεθούν σε έγγαμο σχέση με το θύτη.

2. Να διευκρινιστεί και η περίπτωση ανήλικου προσώπου σε ασέλγεια ή άλλη ασελή πράξη και να αυξηθεί η ποινή

ΑΡΘΡΟ 340

Η επιβολή της ισόβιας κάθειρξης σε περίπτωση θανάτου του παθόντος ενισχύει τη νομοθεσία στις συγκεκριμένες περιπτώσεις .(βιασμός, κατάχρηση σε ασέλγεια, αποπλάνηση παιδιών)

ΑΡΘΡΟ 344

Η έγκληση ως απαραίτητη προϋπόθεση για τις εγκληματικές πράξεις των άρθρων 337-341, διαφυλάσσει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

ΑΡΘΡΑ 348- 348^A

Ο εμπλουτισμός του άρθρου με τις περιπτώσεις προώθησης της ασέλγειας ανηλίκου μέσω αγγελιών αποτελεί καινοτομία και καλύπτει κενά στη νομοθεσία.

ΑΡΘΡΟ 349

Να αναφερθεί και η περίπτωση των ενηλίκων προσώπων και των δύο φύλων

ΑΡΘΡΟ 351-351^A

Το άρθρο 351 είναι πιο λεπτομερειακό και εισάγει όρους όπως , πνευματική αδυναμία, σωματική βλάβη, θάνατος, τέλεση πράξης κατ' επάγγελμα. Με την προσθήκη του άρθρου 351^A γίνεται μια διαβάθμιση, όσον αφορά την ποινή και τα όρια ηλικίας των ανηλίκων. Θα πρέπει να ισχύει ένας κοινός διαχωρισμός, όσον αφορά την ηλικία των ανήλικων θυμάτων.(κάτι που θα πρέπει να ισχύει σε κάθε άρθρο του Σχεδίου Νόμου)

ΑΡΘΡΟ 353

Να διευκρινιστεί η ποινή φυλάκισης στην περίπτωση προσώπου νεότερου των δεκαπέντε ετών.

ΑΡΘΡΟ 11 (του σχεδίου Νόμου)

Με το συγκεκριμένο άρθρο απαλείφεται διάταξη του Ν.2910/2001 η οποία σχετίζεται με την ποινική νομοθεσία αναφορικά με τα θύματα αλλοδαπών που εξωθούνται στην πορνεία και ορίζει και ποινή φυλάκισης. Η διάταξη καταργείται λόγω επικάλυψης από το παρόν Σχέδιο Νόμου; Να διευκρινιστεί.

ΑΡΘΡΟ 12 (του σχεδίου Νόμου)

(παράγραφος 7)

Η απέλαση αναστέλλεται στις περιπτώσεις που ο αλλοδαπός αποδεικνύεται ότι έχει πέσει θύμα σε κύκλωμα πορνείας. Στη συνέχεια του χορηγείται άδεια παραμονής και στο διάστημα αυτό προτείνουμε να του δίνεται η ευκαιρία, εφόσον το επιθυμεί, να παραμείνει στη χώρα μας ακολουθώντας την διαδικασία που προβλέπεται από το Ν.2910/2001(έκδοση άδειας εργασίας), παρέχοντας ευνοϊκές ρυθμίσεις στην έκδοση των δικαιολογητικών, λόγω της ιδιαιτερότητας της περίπτωσης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Στο αντίστοιχο άρθρο του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως καταργείται το άρθρο 347, που αφορά στην ασέλγεια μεταξύ αρρένων και καθορίζει την ποινή σε περιπτώσεις νεοτέρων των 17 ετών. Κάτι τέτοιο δεν επαναλαμβάνεται ωστόσο στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Κρίνεται απαραίτητο να καταργηθεί το συγκεκριμένο άρθρο και να οριστούν ενιαία όρια ηλικίας και για τα δύο φύλα.

• **STOP NOW!** Συντονίστρια Προγράμματος, Ντίνα Βαρδαράματου, Διεύθυνση: Βασ. Σοφίας 124B, 115 26 Αθήνα, Τηλ.: 010-77.57.121, Fax: 010-77.51.170, E-mail: kedewinpeace@ath.forthnet.gr

ΘΕΜΑ: Σχέδιο Νόμου για την «καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας κατ' ανηλικών και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών»

Από την εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου που διαμόρφωσε αρχικά το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης προκύπτει ότι όλες οι πράξεις που συνδέονται με την εμπορία ανθρώπων και την εκμετάλλευσή τους, ενέχουν το στοιχείο της βίας. Συνιστούν **παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας**, η οποία αποτελεί έννομο αγαθό, πρώτιστο μεταξύ αυτών που προστατεύονται ποινικά. Επίσης, οι βαριές και αμετάκλητες σωματικές βλάβες των θυμάτων αυτών, που είναι κατά το πλείστον γυναίκες, είναι συνέπεια των απάνθρωπων συνθηκών της καταναγκαστικής εκπόρνευσής τους και συνιστούν επιπρόσθετα σαφή **παραβίαση των αναπαραγωγικών δικαιωμάτων τους**, που κατοχυρώνονται με διεθνείς συμβάσεις, τις οποίες έχει συνυπογράψει και η Ελλάδα και ορισμένες από αυτές έχουν γίνει και εσωτερικοί νόμοι της χώρας.

ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ:

• **Αρωγή θυμάτων (άρθρο 12)** – αποτελεί το σημαντικότερο κεφάλαιο για την αντιμετώπιση του διεθνούς εγκλήματος trafficking, όπως εξάλλου προκύπτει από την Εισηγητική Έκθεση του νομοσχεδίου και τα διεθνή κείμενα που αναφέρονται σε αυτήν. Η παράγραφος 3 του άρθρου 12 αναβάλλει την ρύθμιση των λεπτομερειών της αρωγής των θυμάτων σε μελλοντική έκδοση

Προεδρικού Διατάγματος. Η διασφάλιση της αρωγής των θυμάτων όμως πρέπει να προβλέπεται ρητά στο γράμμα του νόμου. Διαφορετικά, η εφαρμογή του νόμου θα είναι αδύνατη χωρίς να εγγυάται η έγκαιρη έκδοση Προεδρικού Διατάγματος, αλλά και ούτε το περιεχόμενό του. Συνεπώς, θα πρέπει να προβλέπεται ρητά μέσα στο νόμο:

-1. απαγόρευση κράτησης αλλά και απέλασης αλλοδαπών θυμάτων που βρίσκονται παράνομα στη χώρα και είναι μάρτυρες σε δικαστική διαδικασία εναντίον των δραστών, για όσο χρόνο διαρκεί η δικαστική διαδικασία. Στη συνέχεια να χορηγείται άδεια παραμονής και στο διάστημα αυτό να δίνεται η ευκαιρία, εφόσον επιθυμείται από το θύμα, να παραμείνει στη χώρα μας ακολουθώντας την διαδικασία που προβλέπεται από το Ν.2910/2001 (έκδοση άδειας εργασίας), παρέχοντας ευνοϊκές ρυθμίσεις στην έκδοση των δικαιολογητικών, λόγω της ιδιαιτερότητας της περίπτωσης.

-2. πλαίσιο προστασίας μαρτύρων στην δίωξη των δραστών.

- η κατάθεση των θυμάτων ως μάρτυρες να μην αποτελεί προϋπόθεση για την αρωγή και περίθαλψή τους.

-3. ίδρυση και λειτουργία ειδικών χώρων υποδοχής και παραμονής για τα θύματα διακίνησης και για όσο χρονικό διάστημα απαιτηθεί. Στα καταφύγια αυτά θα καλύπτονται οι ανάγκες διαβίωσης των θυμάτων, θα τους παρέχεται η απαραίτητη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ψυχολογική στήριξη από εξειδικευμένο και ειδικά εκπαιδευμένο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό και θα εξασφαλίζεται η πλήρης ενημέρωση για τα δικαιώματά τους και νομική αρωγή, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των θυμάτων. Στο διάστημα μέχρι να λειτουργήσουν οι παραπάνω χώροι υποδοχής να προβλέπεται η εξασφάλιση κατάλληλης και ασφαλούς στέγασης.

-4. λειτουργία τηλεφωνικών γραμμών SOS σε γλώσσες των βασικών χωρών προέλευσης των θυμάτων και ενημερωτικών - συμβουλευτικών γραφείων.

-5. πρόβλεψη ειδικού κονδυλίου/ προϋπολογισμού για την αντιμετώπιση των αναγκών λειτουργίας του μηχανισμού αρωγής όπως ισχύει σε άλλα κράτη -

μέλη της ΕΕ. Για παράδειγμα, στην Ιταλία (ν.3/3/1999) προβλέπεται ή δημιουργία ειδικού κονδυλίου για «μέτρα κατά της εμπορίας ανθρώπων» και ιδιαίτερα κατά των γυναικών.

- 6. πρόβλεψη για συμβολή και οικονομική υποστήριξη των ΜΚΟ για την κατάλληλη στέγαση, νομική βοήθεια, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχολογική στήριξη, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των θυμάτων. Αυτή η κατεύθυνση δίνεται από την τροποποιημένη Κοινοτική Οδηγία 76 για τη σεξουαλική παρενόχληση και παράδειγμα προς μίμηση αποτελούν τα ειδικά όργανα που έχουν ήδη θεσπιστεί στην Κύπρο για την περίπτωση της ενδοοικογενειακής βίας («Ταμείο Θυμάτων Βίας» Ν. 119/2000).

-7. κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων των δραστών και διάθεσή τους στο ειδικό κονδύλι/ προϋπολογισμό για τον μηχανισμό αρωγής θυμάτων.

-8. επαγγελματική αναβάθμιση και ευαισθητοποίηση/ εκπαίδευση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αρωγής θυμάτων των αστυνομικών, γιατρών, και των υπαλλήλων παραμεθόριων, τελωνειακών και δημοτικών αρχών.

Το Αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης έχει υιοθετήσει το Trafficking Victims Protection Act of 2000, σύμφωνα με το οποίο ένα θύμα διακίνησης και σεξουαλικής εκμετάλλευσης δικαιούται ειδικής βίζας παραμονής στις Η.Π.Α., εάν ο επαναπατρισμός του θα συνεπαγόταν ουσιαστική δοκιμασία, με εξαιρετικά σοβαρή βλάβη για το θύμα.

(<http://www.feminist.org/news/newsbyte/uswirestory.asp?id=6311>)

• **Επαναπατρισμός (Άρθρο 13)** – στο προτεινόμενο άρθρο θα πρέπει ρητώς να προβλέπεται:

- ο ασφαλής επαναπατρισμός να είναι εθελοντικός και όχι αναγκαστικός.

- Ως προς τον ανήλικο δεν αρκεί η σύμφωνη γνώμη του Εισαγγελέα Ανηλίκων, πολύ περισσότερο που δεν λειτουργεί ακόμη η Υπηρεσία

Επιμελητών Ανηλίκων. Απαιτείται η δημιουργία οργάνου στελεχωμένου από συγκεκριμένες ειδικότητες (επιμελητού ανηλίκων, κοινωνικού λειτουργού, παιδοψυχολόγου, δικαστού, εισαγγελέα κ.ά.).

- διατάξεις που να επιτρέπουν την μετεγκατάσταση των θυμάτων και που θα προστατεύουν το δικαίωμα ασύλου και την αρχή του non-refoulement.

- συνεργασία των Ελληνικών αρχών με τις αρχές των χωρών προέλευσης των θυμάτων, μέσω συμφωνιών επαναπροώθησης/επαναπατριsmού σε διμερές ή περιφερειακό επίπεδο.

- εφαρμογή του Southeastern European Cooperation Initiative (SECI), που προβλέπει μόνιμη περιφερειακή ομάδα εργασίας για την εμπορία ανθρώπων (Task Force on Trafficking in Human Beings). Η Ελλάδα είναι μέλος και συνεισφέρει το 20% του προϋπολογισμού του SECI (<http://www.stabilitypact.org/antitraffickingtaskforce>).

- **Το όριο ενηλικίωσης** πρέπει να είναι ενιαίο τόσο στον Αστικό όσο και στον Ποινικό Κώδικα, με ανάλογες διακυμάνσεις για τις εκάστοτε περιπτώσεις επιβολής ποινής - σύμφωνα εξάλλου και με διεθνείς συστάσεις προς την Ελλάδα της Ε.Ε. και του Ο.Η.Ε. Συνεπώς, να αναγράφεται ρητά ότι ανήλικος είναι ο μη συμπληρώσας/-σασα το 18^ο έτος της ηλικίας, όπου προβλέπονται βαρύτερες ποινές για εγκλήματα διαπραχθέντα σε βάρος ανηλίκων.

- **Μαστροπεία (Άρθρο 349)** – με το νομοσχέδιο αποποινικοποιείται η μαστροπεία ενηλίκων, και τιμωρείται μόνο η μαστροπεία ανηλίκων. Η μαστροπεία ενηλίκων δεν καλύπτεται από το νέο διευρυμένο άρθρο 351 περί σωματεμπορίας. Συνεπώς, θα πρέπει να προβλέπεται η τιμωρία των δραστών και όταν το θύμα είναι ενήλικο, χωρίς διάκριση φύλου, με επιβαρημένες ποινές όταν το θύμα είναι ανήλικο.

• **Κατάχρηση σε ασέλγεια (άρθρο 2 ν/σ – άρθρο 338 ΠΚ):** Το άρθρο 1 του νομοσχεδίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης σε αντίθεση με το άρθρο 2 του ν/σ του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης τιμωρεί μόνο την εξώγαμη συνουσία. Να επαναφερθεί η προηγούμενη διατύπωση, η οποία καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα πράξεων κατάχρησης σε ασέλγεια. Να διευκρινιστεί και η περίπτωση ανήλικου προσώπου σε ασέλγεια ή άλλη ασελγή πράξη και να αυξηθεί η ποινή.

• **Αγγελίες:** προτείνεται στο **άρθρο 348** η ποινικοποίηση της πορνογραφίας με ανήλικους, που θα τιμωρείται με φυλάκιση. Στις «ροζ» αγγελίες όμως δεν αναγράφεται η ηλικία του προσώπου που προβάλλεται για σεξουαλική χρήση και ούτε είναι εύκολα διακρινόμενη η διαφορά μεταξύ ενός προσώπου 16-17 ετών και ενός προσώπου 19 ή 21 ετών. Συνεπώς ο ηλικιακός αυτός περιορισμός είναι άστοχος και η διάταξη θα παραμείνει ανενεργή, καθώς ο υπεύθυνος για την δημοσίευση τέτοιου πορνογραφικού υλικού θα ισχυριστεί ότι νόμιζε ότι το πρόσωπο ήταν ενήλικο.

Απαγόρευση δημοσίευσης έντυπων ή ηλεκτρονικών αγγελιών που προωθούν την καταναγκαστική πορνεία και συμβάλλουν στην καθημερινή εξοικείωση της κοινωνίας και ιδιαίτερα των νέων με την ύπαρξή της, στη νομιμοποίησή της τελικά στη συνείδηση των ατόμων, ανδρών και γυναικών.

• Να προβλέπεται η δυνατότητα εξουσιοδότησης ενώσεων, οργανώσεων ή νομικών προσώπων να αναλαμβάνουν δικαστικές, διοικητικές ή άλλες διαδικασίες εξ ονόματος των θυμάτων εφόσον αυτά δεν έχουν αντίρρηση, όπως άλλωστε προβλέπεται στο άρθρο 20 της τροποποιημένης Οδηγίας 1976/207 της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- Ενώ ποινικοποιείται η χρήση ανήλικων πορνών (άρθρο **351^A**), λείπει η ποινικοποίηση της χρήσης των θυμάτων της σεξουαλικής εμπορίας ανεξαρτήτου ηλικίας. Η διακίνηση και εμπορία γυναικών με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση δεν είναι απλή πορνεία. Είναι μορφή σύγχρονης δουλείας και παραβίαση των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών αυτών, που κρατούνται σε συνθήκες σκλαβιάς εφόσον οι ίδιες δεν κατέχουν τα νόμιμα έγγραφά τους, και εφόσον εξαρτώνται οικονομικά από τον σωματέμπορο ή μαστροπό που εκμεταλλεύεται την αναγκαστική εκπόρνευσή τους. Οι γυναίκες αυτές είναι θύματα πολλαπλών παραβιάσεων σε βάρος τους.

Η διακίνηση και εμπορία γυναικών με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση, όπως συμβαίνει με όλες τις «αγορές», οφείλεται πάνω από όλα στην ζήτηση του «προϊόντος» από τους πελάτες. Αν ο νόμος θέλει να αντιμετωπίσει το διεθνές έγκλημα της σωματεμπορίας γυναικών, θα πρέπει να επιληφθεί του θέματος της μείωσης της ζήτησής του εγχωρίως. Αυτό είναι δυνατόν μόνο με την αντιμετώπιση των χρηστών. Είναι υποκρισία εκ μέρους του νόμου να μην αναγνωρίζει τους «πελάτες» ως υπεύθυνους κατά ένα μεγάλο μέρος για την εξάπλωση του εγκλήματος στις σημερινές τραγικές του διαστάσεις. Είναι απαράδεκτο να τιμωρούνται τα θύματα για παράνομη πορνεία, αλλά και παράνομη είσοδο ή παραμονή στη χώρα, και να μην τιμωρούνται οι υπαίτιοι της παρανομίας των θυμάτων, αυτοί που εν γνώσει τους χρησιμοποιούν θύματα διακίνησης. Διότι είναι εύκολο να διαπιστώσει κανείς εάν το άτομο που έρχεται σε επαφή είναι θύμα ξυλοδαρμού, εάν έχει υποστεί στέρηση τροφής ή νερού, εάν κρατείται παρά τη θέλησή του και βρίσκεται σε πλήρη απελπισία, εάν κατέχει το ίδιο νόμιμο έγγραφο ή και αν πληρώνεται το ίδιο ή για τα πάντα μεσολαβεί κάποιος τρίτος. Ο «πελάτης» έχει τη δυνατότητα να διαπιστώσει τα παραπάνω και να μη συντελέσει στην παραπέρα θυματοποίηση των διακινούμενων γυναικών, παραβιάζοντας την αξιοπρέπεια και την προσωπική και γενετήσια ελευθερία τους.

Η θέσπιση ειδικής διάταξης για την τιμωρία του «πελάτη» είναι συνεπώς απαραίτητη. Βέβαια, πάντα σχεδόν οι «πελάτες» θα διαφεύγουν, όχι μόνο γιατί θα είναι δύσκολο να εντοπιστούν και να συλληφθούν, αλλά γιατί θα εξακολουθούν για καιρό να έχουν την κοινωνική ανοχή. Ο νόμος όμως έχει και διαπαιδαγωγικό χαρακτήρα, που θα δώσει στη νέα γενιά της ελληνικής κοινωνίας τη δυνατότητα να αντιληφθεί ότι είναι ποινικά κολάσιμη παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων η σεξουαλική συνεύρεση με θύματα διακίνησης και σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

Η «Ένωση Ελληνίδων Νομικών» προτείνει τη προσθήκη παραγράφου στο άρθρο 351 (σωματεμπορία) με το ακόλουθο κείμενο:

«Όποιος ενεργεί ασελή πράξη με πρόσωπο – θύμα εξαναγκαστικής πορνείας τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών».

Χωρίς την προσθήκη της παραπάνω ή παρόμοιας διάταξης, ο νόμος συμμετέχει στην περαιτέρω θυματοποίηση των γυναικών που φέρνουν τα κυκλώματα σωματεμπόρων στην Ελλάδα, με την αδιαφορία για τις σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που θα συντελούνται στην Ελληνική επικράτεια. Δεν νοείται «δημοκρατία» όταν ο ίδιος ο νόμος αφήνει ατιμώρητους αυτούς που χρησιμοποιούν τα προϊόντα του σύγχρονου δουλεμπορίου. Το μόνο που μπορεί να σημαίνει η άρνηση των κ.κ. βουλευτών στην ποινικοποίηση της χρήσης των διακινούμενων θυμάτων αναγκαστικής πορνείας είναι ότι οι ίδιοι είναι «πελάτες», που συνεισφέρουν στην σεξουαλική εκμετάλλευση των θυμάτων της διεθνούς σωματεμπορίας – συνεισφέρουν στη «ζήτηση».

- Το νομοσχέδιο του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης καταργούσε το άρθρο 347 του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.), που αφορά την ασέλγεια μεταξύ αρρένων και

θέτει ως ηλικία συναίνεσης τα 17 χρόνια για τα αγόρια (ενώ για τα κορίτσια είναι τα 15 χρόνια). Το νομοσχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης ωστόσο δεν προβλέπει ρητά κατάργηση του άρθρου 347 Π.Κ. Κρίνεται λοιπόν απαραίτητο να καταργηθεί το συγκεκριμένο άρθρο και να οριστούν ενιαία όρια ηλικίας συναίνεσης και για τα δύο φύλα.

• ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

«Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας κατ' ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγής στα θύματα των πράξεων αυτών».

«ΕΠΙ ΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ Α'».

1. Με το υπό κατάρτιση σχέδιο νόμου για την ρύθμιση των ανωτέρω θεμάτων, προστίθεται κατ' αρχήν η διάταξη του άρθρου 323 Α, περί του οποίου τα αμέσως κατωτέρω. Πράγματι υπό τις δεδομένες σημερινές συνθήκες και την σε επαγγελματική πλέον βάση οργάνωση της εμπορίας ανθρώπων σε κάθε έκφανση αυτής της υπόστασής τους, η προσθήκη του νέου αυτού άρθρου κρίνεται και ορθή και επιβεβλημένη.

1.1. Η στην παράγραφο 1 πρόβλεψη, θα έπρεπε, πέραν των περιοριστικώς αναφερομένων περιπτώσεων της αφαιρέσεως οργάνων σώματος και της εργασίας, να επεκτείνεται και να καλύπτει όσο το δυνατόν περισσότερες περιπτώσεις συμπεριφορών που παραβιάζουν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και στρέφονται ευθέως κατά της προσωπικής ελευθερίας, εκτός βέβαια από εκείνες που ήδη καλύπτονται νομοθετικώς από τις ήδη υφιστάμενες ή υπό τροποποίησιν διατάξεις.

Η προβλεπόμενη ποινή της καθειρξεως μέχρι δέκα (10) έτη, είναι επιεικής. Αντίθετα θα έπρεπε να προβλέπεται η ποινή της προσκαιρού καθειρξεως (5-20 έτη), ούτως ώστε να καταφερθεί πραγματικό πλήγμα σε όλους εκείνους τους κύκλους, οι οποίοι σε εμπορική και επαγγελματική πλέον βάση εκμεταλλεύονται ανθρώπους.

1.2. Οι ανωτέρω παρατηρήσεις αναφορικά με την προβλεπόμενη ποινή, ισχύουν και για την παράγραφο 2 του υπό εξέτασιν άρθρου.

1.3. Είναι ορθή η πρόβλεψις της παρ.3 του εν λόγω άρθρου, η οποία αφορά επιβαρυντικές περιπτώσεις όταν οι περιγραφόμενες στις προηγούμενες παραγράφους έκνομες συμπεριφορές, στρέφονται κατά ανηλίκου ή τελούνται κατ' επάγγελμα ή έχουν ως αποτέλεσμα την βαριά σωματική βλάβη του παθόντος. Πλην όμως για τις περιπτώσεις υπό στοιχ. α και β, (μόνον όταν αυτές συντρέχουν σωρευτικώς), θα έπρεπε να προβλέπεται η ποινή της ισοβίου καθείρξεως και όχι της καθείρξεως τουλάχιστον 10 ετών.

1.4.Ορθή τέλος είναι η πρόβλεψη της παρ.4 του εν θέματι άρθρου.

2. Επί του άρθρου 338 ΠΚ (Κατάχρηση σε ασέλγεια).

2.1.Επί της παρ.1.

Είναι ορθότατη η διεύρυνση της προβλέψεως της αξιόποινης συμπεριφοράς επί παντός προσώπου, δια της χρήσεως της λέξεως «άλλου» αντί της λέξεως «γυναίκα» που υπάρχει σήμερα, δεδομένου ότι δέκτες τέτοιου είδους συμπεριφορών δεν είναι μόνο γυναίκες αλλά και άνδρες. Θα έπρεπε όμως, λόγω της ιδιαίτερης φύσεως του αδικήματος και της εκμετάλλευσης προσώπων ανικάνων εξ αντικειμένου να προβάλλουν την οιαδήποτε αντίσταση, η προβλεπομένη ποινή θα έπρεπε να είναι αυτή της προσκαίρου καθείρξεως (5-20 έτη) και όχι η της καθείρξεως μέχρι 10 έτη.

2.2. Επί της παρ.2.

Η αντικατάσταση του όρου «ανδρός ή γυναικός» με τον όρο «πρόσωπο», είναι απολύτως σωστή, αφού με τον τρόπο αυτό διευρύνεται το πεδίο ισχύος της εν λόγω διατάξεως.

3. Επί του άρθρου 340 ΠΚ.

Στη γενική αυτή διάταξη, η ποινή πλέον προσδιορίζεται μόνο στην ισόβιο κάθειρξη, (ορθώς με βάση τα όσα έχουν προαναπτυχθεί), ενώ με βάση τα ισχύοντα προεβλέπετο διαζευκτικά η πρόσκαιρη κάθειρξη τουλάχιστον 10 ετών και η ισόβιος κάθειρξις.

4. Επί του άρθρου 344 ΠΚ.

Ορθότατα περιορίζεται η κατ' έγκλησιν διώξις μόνο στις περιπτώσεις των άρθρων 337 ΠΚ (Προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας) και 341 ΠΚ (Απατηλή επίτευξη συνουσίας), ενώ μέχρι σήμερα εδιώκοντο κατ' έγκλησιν και τα αδικήματα των άρθρων 338 ΠΚ (Κατάχρηση σε ασέλγεια), 339 ΠΚ (Αποπλάνηση παιδιών), 342 ΠΚ (Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια) και 343 ΠΚ (Ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας).Εν προκειμένω δια της εισαγωγής της αυτεπαγγέλτου διώξεως αναφορικά με τα αδικήματα των άρθρων 338, 339, 342 και 343 ΠΚ, αναμένεται να παύσει το φαινόμενο της συγκάλυψης πολλές φορές των δραστών, από αυτές τις οικογένειες των θυμάτων άρα και της ατιμωρησίας τους.

5. Επί του άρθρου 346 ΠΚ (Διευκόλυνσις αλλοτρίας ακολασίας).

Η προσθήκη της παραγράφου 3 στο εν λόγω άρθρο, κρίνεται κατ' αρχήν ως θετική, αν και ημιτελής στην ουσία της. Πράγματι για πρώτη φορά επιχειρείται η «εξειδίκευση» ουσιαστικά των όρων εμπλοκής του Τύπου (έγγραφου και ηλεκτρονικού) στην όλη διαδικασία, πλην όμως αφ' ενός η διάταξις αφορά μόνον ανήλικα πρόσωπα, ενώ θα έπρεπε να επεκτείνεται και στους ενήλικες (άνδρες και γυναίκες), αφ' ετέρου δεν λαμβάνεται καθ' όλου υπ' όψιν, η ήδη διαμορφωμένη πραγματικότητα εκ της διχασμένης νομολογίας των δικαστηρίων, η οποία κατά την κρατούσα άποψη, έχει θέσει ως κριτήριο τέλεσης του εν θέματι αδικήματος για τους εκάστοτε κατηγορουμένους

εκπροσώπους του Τύπου, το εάν αυτοί βιοπορίζονται αποκλειστικά ή όχι από την δημοσίευση των αγγελιών κλπ. Θα έπρεπε η διάταξις να είναι τόσον σαφής επί του ανωτέρω, ώστε να μην δίδεται η δυνατότητα επικλήσεως του παραπάνω επιχειρήματος.

6. Επί του άρθρου 348 Α (Πορνογραφία κατ' ανηλίκων).

Η προσθήκη του νέου αυτού άρθρου, κινείται προς την ορθή κατεύθυνση, δεδομένου ότι η εκμετάλλευση των ανηλίκων ατόμων και στο επίπεδο αυτό, έχει λάβει σήμερα την μορφή μιας οργανωμένης εμπορικής δραστηριότητας με ανυπολόγιστα κέρδη.

Το περιεχόμενο του άρθρου από νομοτεχνική άποψη είναι ορθό, αλλά οι επαπειλούμενες ποινές θα έπρεπε να είναι αυστηρότερες ειδικά στην πρόβλεψη της παραγράφου 3, όπου στην περίπτωση α' θα έπρεπε να επιβάλλεται ποινή καθείρξεως τουλάχιστον 10 ετών, ενώ στην περίπτωση β', η αυτή ως άνω ποινή διαζευκτικά με την ποινή της ισοβίου καθείρξεως. Εκ παραλλήλου οι επαπειλούμενες χρηματικές ποινές θα πρέπει να τριπλασιασθούν ανά περίπτωση. Ο δικαιολογητικός λόγος αυτής της απόψεως, ερείδεται εις το ότι οι ανήλικοι-θύματα και κυρίως τα παιδιά, μην έχοντας την δυνατότητα αντίστασης, γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης κυκλωμάτων που ασελγούν πάνω τους καταστρέφοντας συνειδητά παιδικές ψυχές για το κέρδος. Δεν υπάρχει λοιπόν κανένα περιθώριο για να παταχθεί το φαινόμενο, που εκ των πραγμάτων αναπαράγεται μέσα από «συμφηφιστικές λογικές».

7. Επί του άρθρου 349 ΠΚ (Μαστροπεία).

Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις αναφορικά με τους ανηλίκους είναι προς την θετική κατεύθυνση, μη επιδεχομένων περαιτέρω σχολίων, αλλά παρατηρείται ότι αποποινικοποιείται η μαστροπεία για τους ενήλικες πράγμα που δεν είναι

ορθό, διότι και ο ενήλιξ μπορεί να είναι θύμα της παράνομης συμπεριφοράς του μαστροπού. Άρα θα πρέπει να συμπεριληφθεί σχετική πρόβλεψις.

8. Επί του άρθρου 351 ΠΚ (Σωματεμπορία)

Οι περιλαμβανόμενες σε αυτό τροποποιήσεις είναι ορθές, πλην όμως η ποινή που αφορά την παρ.3, ήτοι της καθείρξεως τουλάχιστον 10 ετών, θα έπρεπε να υφίσταται διαζευκτικώς με αυτή της ισοβίου καθείρξεως, λόγω των ειδικών συνθηκών και δεδομένων τελέσεως του αδικήματος, που αναφέρονται στην εν λόγω παράγραφο.

9. Επί του άρθρου 351 Α (Ασέλγεια με ανήλικο έναντι αμοιβής).

Με δεδομένο την ανάπτυξη του φαινομένου της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, απορία και μόνον προκαλεί η κλιμάκωση των προβλεπόμενων από το εξεταζόμενο άρθρο ποινών, οι οποίες θα έπρεπε να είναι της ισοβίου καθείρξεως στην περίπτωση α της παρ.1, της καθείρξεως τουλάχιστον 10 ετών στην περίπτωση β της παρ.1 και της καθείρξεως μέχρι 10 ετών στην τρίτη περίπτωση της αυτής παραγράφου.

Θα πρέπει να προβλεφθεί ειδικώς, ότι οι καταδικαζόμενοι τελεσιδίκως για τα εγκλήματα των άρθρων 323, 323^Α, 349, 351 και 351^Α, θα υποχρεούνται να καταβάλλουν στο ακέραιο και τοις μετρητοίς, τις τυχόν επιβληθησόμενες σε αυτούς χρηματικές ποινές, σε Ειδικό Ταμείο που θα δημιουργηθεί από την Πολιτεία για την υλοποίηση των προβλέψεων του άρθρου 12 του παρόντος περί της Αρωγής των Θυμάτων.

Οι προβλέψεις εν συνεχεία που αναφέρονται στα άρθρα 10 και 11 του υπό ψήφισιν νόμου, έχουν περισσότερο τεχνικό παρά ουσιαστικό χαρακτήρα.

«ΕΠΙ ΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ Β΄»

Οι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου, είναι υψίστης σημασίας διότι ουσιαστικά είναι εκείνες με τις οποίες αντιμετωπίζεται το διεθνές έγκλημα trafficking. Όμως οι ακόλουθες παρατηρήσεις θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν:

1. Επί του άρθρου 12 (Αρωγή Θυμάτων).

1. Η διάταξις της παραγράφου 1 του άρθρου, είναι γενικόλογη και ουσιαστικά παραπέμπει την εφαρμογή της στο αβέβαιο μέλλον απ' την στιγμή που ορίζει ότι όλες οι λεπτομέρειες θα καθορισθούν από Προεδρικό Διάταγμα που θα εκδοθεί κατόπιν προτάσεως των Υπουργών Δημοσίας Τάξεως, Δημοσίας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υγείας και Πρόνοιας και Δικαιοσύνης. Αντιληπτόν τυγχάνει το πόσος χρόνος θα μεσολαβήσει ούτως ώστε όλοι οι παραπάνω κρατικοί φορείς και παράγοντες καταλήξουν στην προβλεπομένη πρόταση. Αντιθέτως η διάταξις θα έπρεπε να είναι πλήρης αντιμετωπίζουσα και την πρακτική εφαρμογή της, με ρητές προβλέψεις.

2. Ενώ η παρεχομένη προστασία στο άρθρο 12 του νόμου, αφορά τα θύματα των εγκλημάτων των άρθρων 323, 323^A, 349 351 και 351^A του ΠΚ, ουδεμία αναφορά γίνεται στο νόμο για τα άτομα εκείνα που είναι μάρτυρες σε τέτοιου είδους υποθέσεις.

3. Αλλοδαποί/ές θύματα των παραπάνω εγκλημάτων, σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να μην κρατούνται και να μην απελαύνονται, αν διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα, μέχρις εκδόσεως αμετακλήτου αποφάσεως επί της υποθέσεώς

τους. Το αυτό θα πρέπει να ισχύει και για τους ουσιώδεις αλλοδαπούς/-ές μάρτυρες, των οποίων η παρουσία είναι απαραίτητη για την εξεύρεση της αλήθειας και την ορθή απόδοση της δικαιοσύνης.

4. Μετά την ολοκλήρωση της δικαστικής διαδικασίας θα πρέπει να προβλέπεται τόσο για τα θύματα των ανωτέρω εγκλημάτων, όσο και για τους ουσιώδεις μάρτυρες, η χορήγηση ειδικής άδειας παραμονής στην Ελλάδα, εφ' όσον η απέλασή τους θα επιφέρει ουσιαστικές βλάβες στα παραπάνω πρόσωπα. Εκτός της ανθρωπιστικής διάστασης ενός τέτοιου μέτρου, τούτο θα λειτουργούσε και ως κίνητρο για φοβισμένους ανθρώπους θύματα του trafficking, να καταγγείλουν τα εις βάρος τους αδικήματα, να καταγγείλουν κυκλώματα διαφθοράς και να συντελέσουν ουσιαστικά στην καταπολέμησή τους.

5. Παράλληλα η Πολιτεία θα πρέπει να δημιουργήσει όλη την απαιτούμενη υποδομή για τα θύματα του trafficking, είτε αυτά είναι ημεδαποί ή αλλοδαποί, (κτιριακές εγκαταστάσεις, μονάδες υγειονομικής περίθαλψης, ψυχολογικής υποστήριξης επανδρωμένες με ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό, νομικής αρωγής μέσω των οικείων Δικηγορικών Συλλόγων και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, κοκ., για την ουσιαστική εφαρμογή των προβλέψεων της εν θέματι παραγράφου. Οι απαιτούμενοι πόροι θα μπορούσαν να βρεθούν από την σύσταση Ειδικού Ταμείου για τον σκοπό αυτό, στο οποίο θα κατατίθενται μεταξύ των άλλων, οι χρηματικές ποινές που θα επιβάλλονται από το Δικαστήριο και θα καταβάλλονται υποχρεωτικά από τους καταδικασθέντες για τα ως άνω αδικήματα, καθώς και τα χρήματα προϊόντα των παραπάνω εγκλημάτων που θα κατάσχονται από τις Αρχές.

2. Επί του άρθρου 13 (Επαναπατρισμός)

Ο προβλεπόμενος επαναπατρισμός θα πρέπει να είναι για τους αλλοδαπούς θύματα και ουσιώδεις μάρτυρες προαιρετικός και όχι υποχρεωτικός, σύμφωνα και με τα όσα προανεπτύχθησαν στην αμέσως προηγούμενη παρ.4 επί του

άρθρου 12 του νόμου. Είναι όμως αόριστη και ασαφής η διατύπωση «επαναπατρίζονται χωρίς να θίγεται η αξιοπρέπειά τους με ασφαλή τρόπο».

Περαιτέρω και αναφορικά με τα ανήλικα θύματα –αλλοδαπούς η επίκληση της συμφώνου γνώμης του Εισαγγελέως Ανηλίκων για τον επαναπατρισμό τους, δεν είναι αρκετή. Θα πρέπει αντίθετα να δημιουργηθεί ειδικό όργανο στο οποίο θα προεδρεύει Δικαστικός ή ο Εισαγγελεύς Ανηλίκων και θα μετέχουν ειδικοί ιατροί, παιδοψυχολόγοι κλπ., για την λήψη αποφάσεως περί επαναπατρισμού.